

עתר | ב

החוג לספרות
מכללת הרצוג – גוש עציון
תמוז תש"ע

עורכים: אבישר וסיון הר שפי

מיסודו של מבוע

מקימו ועורכו הראשון
יעקב אבן-חן ז"ל

תמונת שער ועיצוב גרפי: מיכל קוטנר
ניקוד: איתמר שחר
אמן מלווה: יוני שלמון

©
כל הזכויות שמורות

עתר
יוצא לאור על ידי עמותת מבוע
תמוז, תש"ע

הפקה:
הוצאת תבונות
מכללת הרצוג - גוש עציון
ליד ישיבת הר עציון
אלון שבות 90433
טל' 02-9937333
פקס' 02-9932796
דוא"ל: tvunot@herzog.ac.il

ISSN 0541-5829

סדר הדברים

5	פתחי דברים	עדן הכהן
7	על הגיליון ועל האמנות המלווה	העורכים

עקוד מעצמי

11	סוכות	תהילה בלומן
12	תזריע-מצורע	
	בתום החג	
13	חבטות	נתנאל וידר
14	מאן לאיה	איתן באום

לאורכי ורוחבי הנולד

19	חתן	יוני רוזנק
20	ריחות הגן	
21	לבי ציון	
22	בכי הלילה	
23	על אם הדרך	עדן גולדמן
24	נראה לי	
25	גינים	רבקה אימבר
27	הפרשת חלה	
28	אולי תבואי היום	יעקב מלין
29	זוגתי	יצחק אלחנן לוי
30	נמשים	
31	זמן ציר	
	לידה	
32	היריון	שפי רוזנצוויג
33	זרות לעולם חוזרת	
34	ירח תינוקי	
35	שיחות ביער	
36	כשהאחים	נדב גלעד
37	מטבח. לפנות ערב. חורף.	
38	אל הבבא	עדן הכהן

קולות רבים

45	בן פטורא ועוד שניים	הרב יעקב מדן
48	מקווה ישראל ה'	
50	עזה כמוות אהבה	יואל יפה
52	רגע	הרב יעקב פישר
53	ערב	אורי זילבר
55	בואי כלה	עמוס גאולה

מאזין לעצמו, השיר

59	בכיתה	אריאל זינדר
60	הבטחה	
61	אהבה אפלטונית במטבח	אסתר הורביץ
63	לחולים סופניים	חמוטל בר יוסף
64	אני כבר לא מסתכל ימינה	עוזיאל פוקס

תיקון הברית

69	הערלה שבלבי	אשר שאז
70	ברית המילה של יהודה	יעקב עזריאל
72	נסיעה	
75	שינה	בנימין פילצר
76	בגידה	
77	תיקון	אייל קהלני
78	חתונה	
79	לגשמת מורי	אבישר הר שפי
80	קוצים	
81	שייכות	סיון הר שפי
82	נעתקו מילים	שרה אסיג
83	עגן קשור	
84	אברתו	הרב שמואל ריינר

פתחי דברים | עדין הכהן

'עטר' הצעיר אך זה החל את הופעתו, והנה חובר אליו כתב עת ספרותי ותיק ועתיד זכויות - 'מבוע'. כתב העת 'מבוע': ליצירה יהודית בספרות, בהגות ובאמנות' היה מפעל חייו של הסופר יעקב אבן-חן (אדלשטיין) ז"ל, ושלושים ואחד גיליונותיו שראו אור בין השנים תשכ"ג-תשנ"ז, מקפלים בין דפיהם את סיפור מאבקו של אדם יחיד לטיפוחה של יצירה אמנותית שמקורה בנפשו של האדם המאמין. תשעה עשר גיליונות נוספים של 'מבוע' ראו אור אחר פטירתו של מייסדו, עד לשנת תשס"ט.

יעקב אבן-חן, עיתונאי, סופר ומשורר, נולד בפולין. בשנת 1941 הוא עלה כילד עם הוריו ארצה דרך רוסיה. בשנת 1946 הצטרף לקיבוץ כפר-עציון, והיה שותף לבנייתו ולמאבקו. יעקב אבן-חן נלחם בקרבות ההגנה על הקיבוץ עד לנפילת הגוש בד' באייר תש"ח. הוא היה אחד מארבעת הניצולים מן הקרב האחרון ובתום המערכה נלקח לשבי הירדני.

עם חזרתו מן השבי עסק בכתיבה עיתונאית וספרותית. הוא שימש, עד לפטירתו בשנת תשנ"ז, ככתב המדיני של העיתון 'הצופה', וכתב אלפי מאמרים. יעקב אבן-חן פרסם 15 ספרים ובהם קובצי שירה וקובצי סיפורים. כמה מספריו עוסקים בגוש עציון בבנייני ובחורבנו, ובולטת בהם סדרת מונוגרפיות על גדולי ישראל - רמב"ם, רמב"ן, ר' יוסף קארו ור' נחמן מברסלב.

מפעל חייו של יעקב אבן-חן היה, כאמור, כתב העת 'מבוע'. בעשורים שבהם התכנסה החברה הדתית-לאומית במדינת ישראל בתוך עצמה לשם מאבק על זכות קיומה, נדמה היה כי כמעט נדם קולו של היוצר המאמין, ושעתידה של הספרות העברית מקופל דווקא בהוויה הישראלית החדשה, בחזון המרחב העברי, ולא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. יעקב אבן-חן, במפעלו החלוצי, השכיל לשמר את ערוץ היצירה האמונית בשדות הספרות העברית, וחוב גדול חבים לו התרבות העברית והיוצרים הדתיים שחזרו בדורנו לשורר ולספר בפרץ מרנין של יצירה שופעת.

בגיליונו הראשון של 'מבוע' ראה אור שירה של זלדה - 'קידוש'. נאה לנו לפתוח את גיליונו השני של 'עטר' בכמה משורותיו:

והִלֵּל לְמַלְאֵי הַקְּדוּשׁוֹת
שֶׁהֵן אֲחִיּוֹת קִטְנוֹת
לְעָרֵב הָרֶד,
וְכִמּוֹהוּ תִדְעֶנָּה לְפִתְחַ
דְּלִתוֹת
שֶׁל פְּנִים הָאֲנִי
וְאֶלֶף שְׁעָרָיו,
עַד כִּי זָרֵם נִפְשִׁי,
זֶה הָחִי הַחֲפָשִׁי
יִתְעָרֵב בְּזַרְמוֹ שֶׁל הַיָּקוּם.

על הגיליון ועל האמנות המלווה

חמישה שערים נפתחים בגיליון 'עתר' השני הנישא עתה על גב כתפיו של אחיו הבוגר 'מבוע',

חמישה שערים הפונים כל אחד לכיוונו שלו, אך פתוחים ומכוונים גם האחד כלפי השני, זה כנגד זה:

השער הראשון 'עקוד מעצמי' המכוון פנימה,

השער השני 'לאורכי ורוחבי הנולד', הפונה אל המשפחה על שלל מרכיביה – זוגיות, הורות וילדות,

בשער השלישי 'שירת רביס', כתיבה המפנה את מבטה גם אל החברתי והלאומי,

השער הרביעי 'מאזין לעצמו, השיר' מכוון אל הכתיבה עצמה, על המילים והאותיות המרכיבות אותה,

והשער הסוגר 'תיקון הברית' – על ברית הלשון וברית המעור, ברית בין אדם לחברו וברית שבין אדם לאלוהיו, ברית שבגוף וברית שבנפש ובנשמה, קלקולה של ברית ותיקונה.

שער זה מחדש לא רק מצד העולמות הייחודיים הבאים בו לביטוי כבשאר שערי הגיליון, אלא אף בעצם הנגיעה הספרותית בנושא בוער, שעדיין מבקש לו מילים.

התמונות המלוות את הגיליון המתארות את עבודת שיעיר המשתלח ביום הכיפורים, לקוחות מתוך עבודת האנימציה של יוני שלמון 'עזאזל',¹ שגרסה שלה מלווה את שירו של יוני גנוט ולהקת 'בין השמשות' – 'בדממה'.²

התמונות עוקבות אחרי השעיר המשתלח בדרכו לעזאזל, כאשר "שאלות של קרבן אישי מול כפרה ציבורית, של טקס מול תוכן, של אחדות ואמונה מול שניות וספק טורדות את מנוחתו".³ באופן זה הן נוגעות באופן חדשני ומפתיע במושגי החטא, התשובה, התיקון והכפרה.

ואתם מוזמנים לבוא בשעריו,

בברכה,

העורכים.

1. לצפייה: <http://www.youtube.com/watch?v=y6d5n1s00I>

2. <http://www.youtube.com/watch?v=6KynBgmay6c>

3. מתוך דברים של יוני שלמון.

עקוד מעצמי

בן אדם קח את דמותך לאגס / שטוף שם את פניך הם הכתימו /
במשך הזמן / קום בן אדם קח את דמותך למדבר / קבור שם את אלף
ידיך / שרכשת בזמן / בדממה / בין אלפי הדברים שלא תרו אחר
זהותם / שם נחזור אל דמותנו / שם נשוב בני אדם / בדממה באין
סוף הנורא שנפרש לפניך / שם נחזור אל דמותנו / שם נשוב בני אדם

(יוני גנוט, בדממה)

תהילה בלומן | סכות

בְּחַג הַשְּׂמִטָּה מִפְּנֵי
קִירוֹת וְגַג וּמְרֻצָּפוֹת
נִפְתַּחַת שֶׁעַר לְשָׁמַיִם שְׂאֵתָהּ
לַיָּם הַכְּאוֹטִי

זוֹכֵר שֶׁהֲלַכְתִּי בַּיַּעַר דְּרֹךְ חֲשֻׁכָה
חַיּוֹת בַּר הַצִּטְרָפוֹ לְקֶרֶן הָאוֹר
כָּל רַחֲשׁ טֹלְטֵל עוֹד קִצְתָּ אֶת הָרַעַד
וְנִסִּיתִי לְהִתְרַחֵב אֶל עֵשֶׂר הַכּוֹכָבִים

הִתְאַמְּצוֹת לְהַרְגִּישׁ אוֹתָךְ סוֹכֵךְ שְׁלוֹם
כְּמוֹ מְתִיחוֹת יוֹגָה לְשִׁירֵי הַנֶּפֶשׁ
לְהִשְׁתַּהוֹת בְּכָאֵב
שֶׁל דִּירַת הָאָרֶעִי

| סוכות תש"ע |

תזריע-מצרע

וּמְזִמּוֹן לְזִמּוֹן הַפֶּכֶת נִגַע
עֵמֶק מַעוֹר בְּשָׂרִי
בְּמִימֵי הַמַּחִילוֹת הַטְּלֵת
בַּהֲרַת לְבָנָה
צֶל יָרַח בְּפִכְפוּךְ הַכָּחַל

קַרְחוֹת בַּיַּעַר הַנְּגוֹן הָעֶלְוֹ
נְשִׁימָה בּוֹאֲשֵׁת, מִיאֲשֵׁת
וּשְׁעָרֵי הַפֶּךְ לְבָן
מְכוֹת אֵשׁ רְפָה וְגוֹחֲלֵת
רַחֲשֵׁי לֵב כְּבִים

עֵתָה נִהְפֶּכֶת. מִיֵּאוֹר לְדָם
מִסְמִיקָה חַיּוֹת נִטְהָרַת, בְּנִהְרָה
אֶמְצָא עֲצָמֵי בְּקִצָּה בְּהוֹנֹתֵי לֹחֲשֵׁת

בֹּא, רְאֵה, טְהַר

•

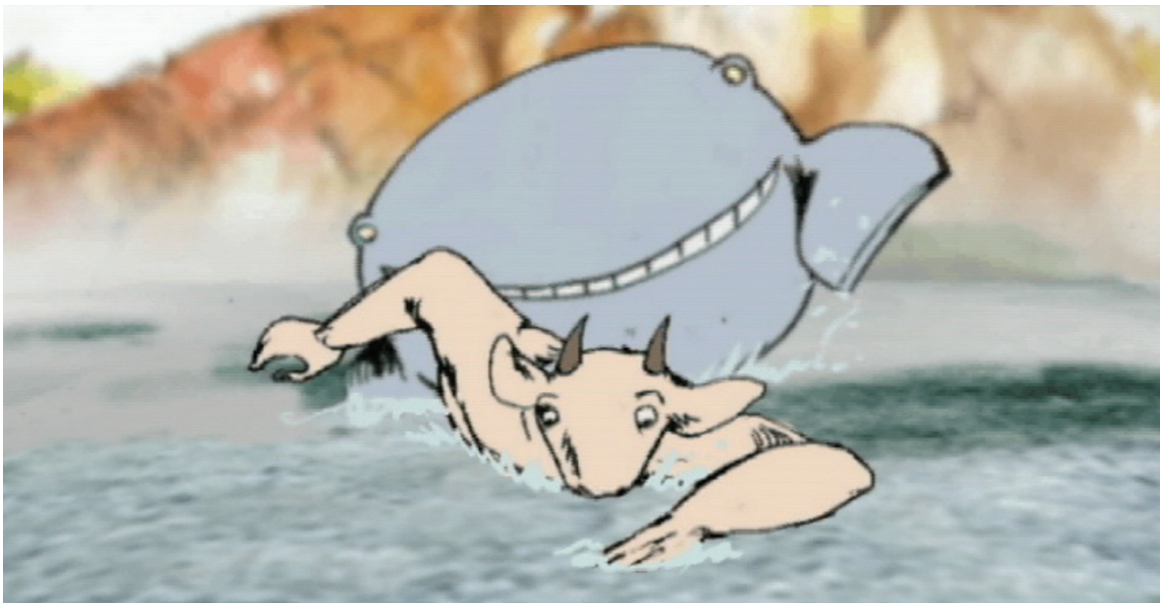
בְּתֵם הַחַג נִנְדָד אֲבוּדִים
מְלֻחָקִים כְּבָר פְּנִינוּ מְרָגְלוֹת לְמִזְרַח
נִזְהָרִים בְּחוּטֵי רִקְעַת מִתּוֹחִים
נִלְוֵן בְּצֶל שְׂדוֹת לֹטְפִים אֶת עֲרַפְנוּ
בְּפְלוּמַת אֲדָמָה וְעֵשֶׁב

מַחֲלוֹת שְׂרָבְצוּ לְפִתְחָנוּ
שָׁבוּ וְנִשְׁתַּתְּקוּ
עַד שֶׁנִּרְצָה וְנָשׁוּב

| יוה"כ תשס"ח |

נתנאל וידר | חֲבָטוֹת

ללא סדר יום
חובט את עצמי
ככדור טניס
במשחק שלא מסתיים
עד לאפיסת הכוחות
וחוזר
וחובט
לו הייתי ממתק
בערבות
לאחר הסרת המחצות
או לפחות היתה לי
הנחת המאוררת של השטיח
על מעקה המרפסת
בערב שבת

איתן באום | מאן לאיה

נשען ותלוי בענן כבוד
אחד
שלוקח אותי למדבר.

עקוד מעצמי
לא יודע מאן לאיה
ואיפה זה כאן
בינתיים מחכה

לכלום שיקרה
כי לא יודע
מה נכון
למדבר הזה
הרה

נקד וטלוא
תעיתי שוב
בשה
אסור ברהטים
מצפה לפצלים
בשקתות המים

עקוד במעגלותי
במדבר הזה
הזה
שיזה על דמעותי
הנעדרות
וילחש באוני
אתך אני

שיבקע לוחות אבני
ויכתב עליהם
אנכי
ולא יהיה

שלא תמוש שלא תשכח
שלא אברח ואצרח
שלא אימח
מעל פניך המאירים

•

עוד חומת קרירות
ועוד בצרון מנכר
חצי תקותי
צלותי ובעותי
נגמרים בצורת מלים וטכסים ועוד ועוד
ואשפתי ריקה מפרפרי זהב
עדינים
שהיית שולח
מעננת אבק מתנוצץ
שהיית מסעיר בי ידי
ורוחש דמי
ומזיל בהם שמורותי
איכה?
אבי, אבי
שמסרתי לך רצוני
הלואת יקרא אמונה?

•

רק קול געגוע שבי
לא מרפה
רק נשמת העלובה החבויה
עוד לא התיאשו ממני

רפוי ועיר
צעיר וזקן
חקם וכסיל
ובעקר לא יודע כלום

כָּד הַנְּנִי לְפָנֶיךָ כְּכֹלִי רְצוּף
בוֹשָׁה וְתַקְוָה
שְׁתַּאֲחָה אוֹתִי
כָּאֵח לִי
שְׁתַּלַּחַט גַּעְגּוּעֵי וְתַצְרֶךְ

•

כָּבֵר זְמַן רַב שׁוֹכֵב לִי בְּמַעֵי הַדָּג
מַחְשְׁבוֹתַי לֹא שְׁקֻטוֹת
פּוֹלֵט מְלוֹתַי לְאוֹר
מְנַסֶּה לְהֵאָחֵז

כָּבֵר זְמַן רַב שֶׁהֲרַעַשׁ
מִשְׁכִּיחַ מְנִי קוֹל נִשְׁמָתַי
קוֹל יַעֲקֹב
קוֹל רַעְמָדָה בְּגִלְגָּל
אֶהְיֶה
עַד מָתַי הוּא יֵה?

הַנְּחַם עַל בְּנֶךָ
זֶרֶק עָלַי מִיַּם טְהוֹרִים
וְאִמְצָנִי
הַיּוֹם.

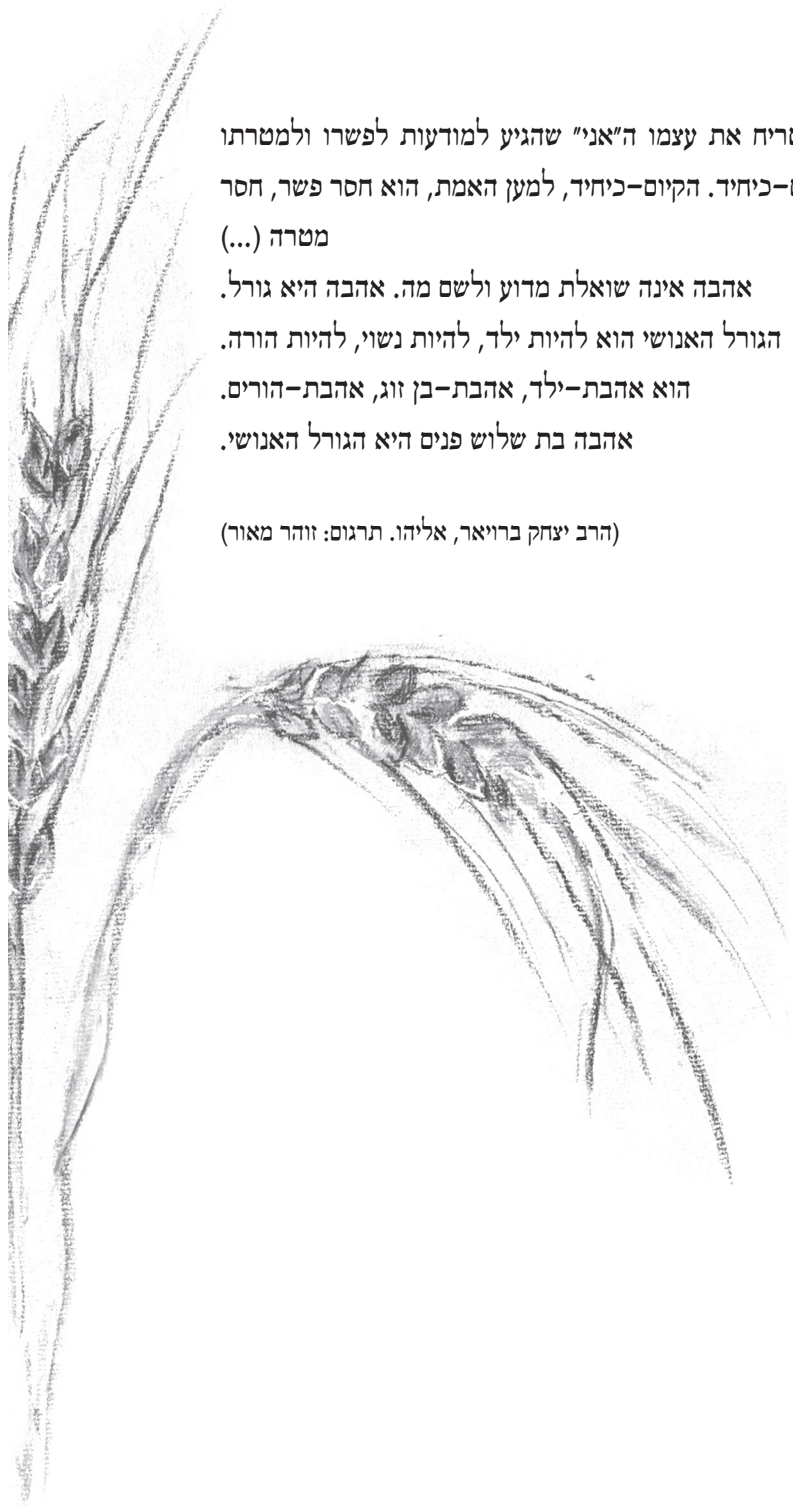

לאורכי ורוחבי הנולד

לשווא יטריח את עצמו ה"אני" שהגיע למודעות לפשרו ולמטרתו של הקיום-כיחיד. הקיום-כיחיד, למען האמת, הוא חסר פשר, חסר מטרה (...)

אהבה אינה שואלת מדוע ולשם מה. אהבה היא גורל. הגורל האנושי הוא להיות ילד, להיות נשוי, להיות הורה. הוא אהבת-ילד, אהבת-בן זוג, אהבת-הורים. אהבה בת שלוש פנים היא הגורל האנושי.

(הרב יצחק ברויאר, אליהו. תרגום: זוהר מאור)

יוני רוזנק | חתן

קיטל החתן הוא חלוק
של נחל נובע.
כעת הוא נזרק
אל המים חיים.

ואנו מנגד -
אדות המים, מהדהדים
סביבו ברקודים.
כמו גרטל, סביב סביב,
לפני תפלה,
זכה וקשה עד כאב,
וענדה,
כמו נגון עתיק.

ריחות הגן

לפַעמים
אָני תּוֹחֵב יָדַי לְלִבִּי
לְאֲשֶׁר עָמִי בְּבַיִת
לְשִׁלְחַנְגִּי הַלְבֵן וְהַחֵם
אֶל הַחוּמוֹס וְהַסֶּלֶט
אָני תּוֹחֵב יָדַי
לְמַרְק הַפְּלִפְלִים הַנְּהַדָּר שֶׁלְךָ
אֶל הַקֶּדֶשׁ שֶׁלְנוּ

מְפָרֵק וּמְתִיר
אֶת הַכֹּל
כְּמוֹ יֶלֶד סֶקֶרֶן
מְפָרֵק מִכְשִׁיר אֶלְקָטְרוֹנִי יֶשֶׁן

יָדַי מְבַהֵלוֹת
מְבַלְבְּלוֹת
וְאָני מְפִיל כְּלִים יְקָרִים
שֶׁקִּבְּלָנוּ מִסִּבְתָּךְ

כְּמוֹ נְכוֹנוֹת הַגֵּן
מְשִׁלְהָבוֹת עֲדִין
מְלֵהֵט הַחֶרֶב
בְּקִרְבִּי מִתְהַפֶּכֶת
אֶל רִיחוֹת גֵּן הָעֵדֶן
שְׁעוֹלִים מֵאִין

אֵךְ יוֹדַע אָנִי כִּי
אֵינִם עוֹד
אוֹ שְׂאִינִם בְּכֹאן
וְאָנִי, כְּכֹל הַנִּרְאָה,
שׁוֹבֵר סֶתֶם

וְהָאֵמֶת בְּאֵמֶת
שְׂאֵת יָפָה מְאֹד
מְאֹד מְאֹד יָפָה

לְבִי צִיּוֹן

לְבִי צִיּוֹן הוֹמָה,
בוֹדֵד.
מֵאֵז נִטְלָה אִמִּי –
כְּסוֹת שָׁמַיִם.

לְבִי צִיּוֹן נוֹפֵל,
נוֹפֵל עֲדוּן,
מֵאֵז אִמִּי נִטְלָה,
תַּחַת רַגְלִים.

אֵד הָאֶמֶת
כִּי עוֹד קָדַם נִטְלָה אִמִּי
נִשְׁבְּרוּ כְּלִי
פְּשִׁיחוֹת
וְעוֹפוֹת שֶׁל שַׁבָּת
וּמְנוּחָה אֵין.

אֵת שְׁבִרֵיהֶם רָקַעְתִּי לִי
זְכָרוֹן
עַל-גְּבִי כְּתוּלִים.

בְּכִי הַלַּיְלָה

בְּכִי בְּנֵי הַקָּטָן
בְּקַע מִתּוֹךְ דְּמַמַּת לַיְלָה.

בְּקַע אֲטִימוֹת קִירוֹת
לַיְלָה שֶׁל בֵּיתִי.
אוֹלֵי הָיוּ אֵלֶּה שְׁנֵי הַזְּעִירוֹת
שֶׁחָרְצוּ
בְּדַקּוֹת עֲצָבִי, וְאוֹלֵי
הָיָה זֶה חִלּוֹם.

בְּכִי בְּנֵי הַקָּטָן
בְּקַע דְּמַמַּת
חַיִּי לַיְלָה.
שְׁנֵי הַקָּטָנוֹת חָרְצוּ
דַּקּוֹת עֲמָקוֹת
בְּלִבִּי בְּשָׂרִי
הַחַי.
וְאוֹלֵי חִלּוֹמוֹ הָיָה זֶה.

בֵּין כֶּד וּבֵין כֶּד, נִשְׁאֲתִיו
בֵּין זְרוּעוֹתַי,
וְנִשְׁקַתִּי לוֹ בְּפָנָיו.

עדן גולדמן | על אם הדרך

תפארת הבגלים:

בהנקה את מעניקה

אני נקתי מעט. ואמא לא כי

הבוהמה חשבה שזה

נורא

נורא בהמי

העולם הוא סכה לפעמים

ואני בה

רצועה צהבה בשרשרת קשוח

ואמא ורדה לידי וסבתא כתמה לידה

כמה מוזר. אתה יונק

את החיות שלך

מהגוף שלי

בו שוכנת המשאבה

אומרים שבה יש אהבה

תגיד, אני אמא טובה?

אני ושלומית בונה סכה

התפקיד שלי

לשים סךך

לנצח

כשסבתא חזרה עם פצע בברך

אמא לטפה אותה ברך.

אולי לכן אני קרויה על שמה?

כשאתה חושב על כל זה אתה

מתקלב

שכבת ערפל אפרורי יורדת

ומתגלה "הר אחזה" עתיק היומין

על בסיס זה

הבן שלי חוזר בסוף היום

לבסיס האם

נִרְאָה לִי

הַחֲמָה מְלַטֶפֶת שְׁמוֹרוֹת עֵינַי
עֲרָגָה מְחַכֶּת
עַל שְׁנוֹת הָאוֹר בִּינֹת רִיסֵי
פּוֹסַעַת מֵתוֹךְ כְּסוּתֵי אֵל מְקוֹר הַמַּיִם
לְאֵט לְאֵט מְסוֹבֶבֶת אֶת הָרֵאשׁ
שֶׁל הַבָּרָז
מִפִּיקָה רְגָעִים
מִכָּל נֵים וְנֵים שֶׁל תְּזוּזָה.
שָׂרָה שִׁיר בְּרִיאֹת
גְּלִי הַקּוֹל מְדַלְגִים
בֵּין זְרוּזֵי הַמַּיִם
כְּבָר שְׁעָה
מִתְבוֹנְנֶת בְּעַפְרֵן הַשְּׂמַאלִית שֶׁל בְּהֵן שְׂמַאל
אֶקְנִיִּים חֲקוֹק עָלֶיהָ.
שְׂטִים בּוֹ תִמְנוֹנִים בְּשִׁלֵּל צְבָעִים,
עֵינֵיהֶם מְזוֹרוֹת חֲמִידוֹת בְּאוֹר.
כִּף הַרְגֵל הִיא הַדְּבָר הַיָּפֶה בְּתַבֵּל
קְמוּרֵי קְעוּרִים,
תְּלוּי מְאִיפָה מְסִתְכָלִים

נִרְאָה לִי
כְּכֹל שְׂאֵנִי מִכִּרְהָ
אוֹתִי
אֲנִי מִתְחִלָּה לְאֹהֵב.

רבקה אימבר | ג'ניס (ואריאציות)

I. אין שלם

כז,

גם בי גם בי יש ג'ניס ג'ופלין

געגוע

אל הבדידות והיאוש

חסרי השם

חסרי הא-להים

ומתחת לכסוי גם לי גם לי רוחש שער פרוע

והליכה בלילה לבדי

בעמק רפאים

כז, החיוך הזה בשער

של הגן

יש בו תשובה לשאלות

יותר מדי תשובה

אני רוצה להצטרף

אל השומר המעשן

ולהביט אלי בעין עצובה

come on

take another little piece of my heart

now baby

זֶה הָיָה לִפְנֵי שְׁפָגְשֶׁת אוֹתִי
 בְּמִלּוֹאִים בְּבִקְעַת יְרִיחוֹ
 מִצָּאֵת אוֹתָהּ
 עֲזוּבָה
 בְּרֶכֶב הַסּוּר

כְּשִׁפְגַּשְׁתִּי אוֹתָהּ אָנִי
 הִיא הָיְתָה מְלֵאָה סְרִטוֹת וְאָנִי
 הַפְתַּעַתִּי, אֶלֶּא מָה
 בַּחֹר יְשִׁיבָה כְּמוֹךְ

אֵתָהּ זֹכֵר אֵיךְ הַהוֹרִים שְׁלָךְ הִכְנִיסוּ רַק אוֹתָהּ לְמַעַרְכָּת
 בְּלִילָה בּוֹ הוֹדַעְנוּ שְׁאַנְחָנוּ מִתַּחַתְנִים
 בְּסוֹף לֹא בָּאֵנוּ אֵלֵיהֶם בְּכֻלָּל וְהִיא
 הַמְשִׁיבָה
 לְחֻכּוֹת לְשׂוֹא

עֲכָשׁוּ הִיא שׁוֹכֶבֶת, עֲרִירִית לְגַמְרִי
 בְּתוֹךְ אֲרָזֵי הַמַּצְעִים הַחוּרֵק
 שֶׁל הַסַּפָּה הַכְּחֻלָּה בְּסֻלּוֹן
 מִקְשִׁיבָה לְגַלִּי צִה"ל
 שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם
 נוֹמֵי נוֹמֵי

בְּטַח מְקַלְלֶת רַב הַזְּמַן בְּאַנְגְּלִית דְּרוֹמִית אֵת הַיּוֹם
 שָׁבוּ
 פְּגִשָּׁה אוֹתָךְ

הַפְּרֵשֶׁת חֵלֶה

לֹא בְּבֵיתִי
הַמְּלֵא
כְּבִיסָה וְנִשְׁמַת יְלָדוֹת
לֹא בְּבֵיתְךָ הַמְּסֻדָּר
בְּאִיזוֹ הַבְּטָחָה.
בּוֹאִי נִפְגֵּשׁ
בְּמָקוֹם אֲחֵר
וְנִלוֹשׁ בּוֹ בָּצֵק
נְקִי וְחָס.

אֵל תְּבִיטִי כִּדְּאֵלִי
וְאֲנִי לֹא אֲבִיט.
יְדֵינוּ דוֹחֶפּוֹת וּמְקַרְבּוֹת
יוֹצְרוֹת אֶת הַמְּרָקִים הַרְדֵּךְ
בּוֹאִי נְבַרְדֵּךְ, נִזְכִּיר אֶת שְׁמֶךָ, לֹא נִתְבַּיֵּשׁ
נְסוּדְךָ וְנַעֲטָרְךָ
עַד
שִׁיתְּפָח.

אֲחוֹתִי שְׁלִי,
אֲהוּבָתִי
אֶת תְּהִי
לְאֵלֶי רִבְבָה

יעקב מלין | אולי תבואי היום

כמצפה למשיח בעד החלון

אולי תבואי

היום

אני רוצה לרחש לך דברים בלחש

כמו שמהדקים אדמה על שתיל רך.

היום, אני אומר לך

כמשיח לפי תמי שאבד בסבך

שאת בו קרן פשוטה

של אור

שלחי ירך אל הנער

הזה

פקחי לי את שער

הלב העקוד אל הבור

יצחק אלחנן לוי

זוגתי
בעלי השלכת
נוכרת במקורה
להביא לי זרעונים
מן הקוץ שעבר
זהרי שמש טמונים
על חבית היא נוקשת
הדהודה עולה בי
כזוג הזה
הנושא את קול העדר
מעבר הקרים.

| י"א טבת התשס"ח |

נְמָשִׁים

נְמָשִׁים זֶה יָפָה לְנָשִׁים
כְּמוֹ שָׂדֶה חֲמֻנִיּוֹת שְׂטוּף שֶׁמֶשׁ בְּאֲבִיב
אִם תֹּאמֶר לָהּ אֵת זֶה יִהְיֶה
לְשָׂדֶה נוֹרִיּוֹת
בֵּין עֲפַעְפִּיהֶן יִרְחֲשׂוּ חַיִּים
חֲרָקֵי מִשְׁאָלוֹת וְתֵהוּת וְהָאוֹר
יִמְלֵא אֲבָק רִיחֹת בְּשָׁמִים
בְּשָׂדֶה הָאֲנָרְגָטִי שְׁבִין חֲטָמָה
לְפָנֵי הַשֶּׁטַח הַכֹּהִים
יִשְׂאוּ כְּתֻרֵיהֶן לְקִלְט הַחֲמִימוֹת
מִחִידָה פְּנִיָה הַמְּאִירִים
יָד רִיחָה תִרְחַף עֲלֵיהֶן
נֹאמֶר, אֲהַבָּה אֶפְלִטוֹנִית
נֹאמֶר, לֹא הָיָה פֹה רַק שָׂדֶה

| ה' בטבת התש"ע |

זמן ציר

רעד עובר גופי
ברחוף בין מציאות לדמיון
אני אוחזת לפיד
ממהרת להדליק אבוקה
בראש הר
וצוללת בגיא עמק
אל ימה שקטה ושוממת

| טבת תשס"ח |

לדה

הרצים יצאו דחופים
והאור זרח בבירה הדולקת
ואני כדגה
במעיי הוינה הומיה
מרגישה צרד עז
להקיא

| כ"ג טבת התש"ע |

שפי רוזנצוויג | הריון

כְּמוֹ מִי שִׁמְתוֹ מוּטָל לְפָנָיו
וַיִּגְוֹנוּ תְּלוּי בְּאוֹר הַגְּבִהָה
גַּם אֲנִי אֵלֶם עֵכָשׁוּ
אֶל מוֹל עֵצְבוֹנֶךָ וְתִמְהָה

וּמֵרֵב תְּמִיּהָה אֲנִי מִחִיךָ
וּמִפְּרֵר הַכְּרוֹת פְּנוֹק אֶל אֲזִנְךָ
דְּמַעוֹתֶיךָ מִשְׁתַּפְּלוֹת בְּמוֹרֵד בְּטָנִי
וְאֵת מוּטָלֶת מִיּוֹם אֶל יוֹם
נוֹשֵׂאת אֶת גּוֹפֶךָ וְנִפְשֶׁךָ
אֶל הַשְּׁנַנְיִים

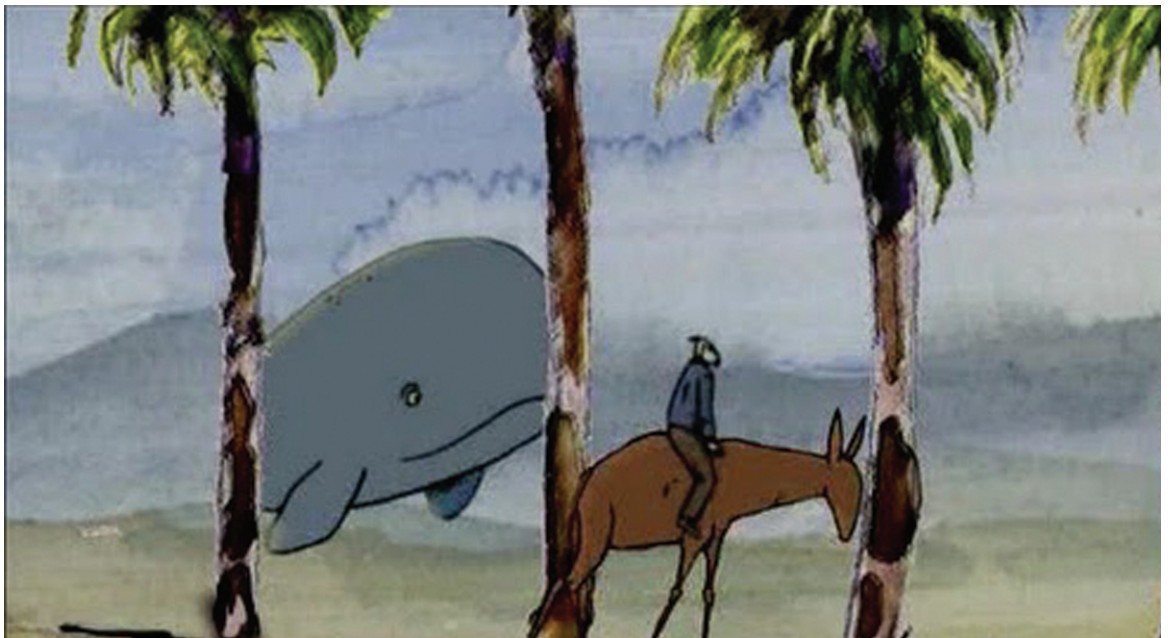

זרות לעולם חוזרת

איזו מלה תהא מנחת היטב
שאָהב אותה כְּבתי
זרות לעולם חוזרת
גם במלים שְׁכַתְּבתי אָני
גם בכְּכר בֵּיתי

לְאָרְכִי וְרַחְבֵּי מְעָרוֹת
תְּמוֹנוֹת קְפֹאוֹת, פְּנִים זָרוֹת
צְבָעִים חֲמִים בְּקֶצֶה הַמָּסָךְ

לְאָרְכִי וְרַחְבֵּי שׁוֹרוֹת קְצָרוֹת
קְצֵר רוּחַ וַיְעָרוֹת
לְאָרְכִי וְרַחְבֵּי הַגּוֹלָד
וּמְשִׁיל עוֹרוֹת

יֵרַח תִּינוּקִי

יֵרַח תִּינוּקִי מִתְעַרְסֵל
לְפָנוֹת לַיְלָה
אֲנִי אָבוֹד בְּדַרְכֵיכִים

עֲנֵנִים נְעִים
עֲנֵנִים מִתְחַבְּקִים
אֲנִי עוֹד לֹא סִלַּחְתִּי לְעַצְמִי

פְּרִי מִתְפּוֹצֵץ עַל הָאֶסְפֶּלֶט
מֵרֵב עָסִים כָּבֵד
וְאָבִיו הָעֵץ שׁוֹתֵק

הַיְקוּם מִתְאַדָּם כְּמוֹ גְּחָלִים
גְּבוּרִים מִתְפּוֹגְגִים בְּשִׁכְבוֹת הָאוּזוֹן
וְאֲנִי קוֹרֵא בְּלִי קוֹל
לְאָבִי הַזָּקֵן

שיחות ביער

מה שנושר נושר
אמר העץ בהבנה גדולה
גם אני בקשתי
ולא עלה בידי

ידי אחוזה היטב
ידיים רפויות מזמן

מה שנשרף נשרף
לחש העץ בתושיה וקנה
ולא הסכמתני

מה שבוער בוער
גמגמתני בלשוני הכוונה

נדב גלעד

*

בְּשֵׁהֶאֱחִים הִחְזִירוּ אֶת כְּתָנֶיךָ שֶׁל יוֹסֵף
בְּשֵׁי־עֶקֶב בְּכָה וְקָרַע קְרִיעָה
בְּשֵׁי־הוֹדָה הַכִּיר חוֹתָמַת וּפְתִילִים –
יִצְחָק רַק עָמַד מֵהֵצֵד
וְשָׁתַק.

אוֹלֵי הַתְּקֻשָׁה לְהַבִּין, כְּשִׁכְּהוּ גַם שְׂאֵר חוֹשֵׁי
אוֹלֵי הַסְּתִירוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁלֵא לְקָרֵב אֶת מוֹתוֹ
אוֹלֵי הוּא בְּדִיוֹק שִׁחַק עִם נִכְדָּיו;
אֵלּוּף גְּעֵתָם וְאֵלּוּף צְפוּ.

מְטַבַּח. לְפָנוֹת עֶרֶב. חֲרָף.

עשיו יושב, בשמת כותבת.
משרבטת רשימה למכולת; לחם, חלב, גבינה. בסוף מוסיפה שיר קטן –

שְׁעֵיר שְׁלִי

פְּרָאִי

מֵתוֹךְ שְׁדוֹת הַצִּיד שְׁלֶךְ

בְּרִגְזוֹ רְחִמִים

תִּזְכֹּר

שְׁלֵשׁ עֶגְבָּנוֹת וּשְׁנֵי תַפּוּחֵי אֲדָמָה

לְאִשָּׁה יִשְׁמַעְאֵלִית.

עשיו מצטנף בתוך סבך עצמו, מאופק,
מנסה לדלות מתוכו את האיל שפעם היה אביו.
בשמת מתרוממת, מסתכלת ביופי העצוב של בעלה מכורבל כמו נפילת אפיים בתחנון
של שחרית, אוספת את הרשימה שכתבה, מקפלת שלושה קיפולים ומניחה בכיס מעיל
העור שלו.

עשיו מביט מלמטה באשתו חוזרת מעדנות אל הספה, חושב: אחרי הכול, דמדומי
חורף. האישה שלו נשכבת פקוחת עיניים על הספה והוא חושב אם רק היו פה עכשיו
מטל השמים ומשמני הארץ.

בשמת שוכבת על הספה וחושבת על הקיץ. חצי נרדמת היא חולמת חלום של מישהו
אחר, סיר נפוח ומטה שקדים, ים אדום של שעורים ובמרכזו ענק משחק בנמלים
שחורות.

חורף.

במטבח של משפחת יצחק עשיו מתנער פתאום מעומק הכיסא שלו, מחפש בקדחתנות
ארבע מאות איש. האישה שלו קופצת בבהלת יקיצה, נרגעת ומתקרבת אליו, שולחת
ידיים ומושיבה, לוקחת כיסא ומתיישבת מולו, לוחשת מילים של מדבר.
האור הקר חוזר לעיניים של עשיו, בשמת מעלה אש בכירה ומרתיחה מים.
עשיו שותה את הקפה שלו בכניעה, אשתו מחבקת ואומרת עכשיו עשיו, עכשיו.

מטבח. חורף.

הנשמות בבית של יצחק מתעגלות, מתנגשות, צוללות אחת אל השנייה ובורחות
אחורה, מתרחקות.

לפנות ערב, עשיו יוצא לשוח בשדה.

עדן הכהן | אל הבא

(פרק מסיפור)

כנערה בת טובים שתעתה בדרכה אל כרי הדשא של שיעור הטנים ונקלעה שלא בטובתה לדוכן שווארמה, שם בוחנים הסועדים את גזרתה ומחליפים ביניהם מבטים אפלים רבי משמעות, כן חלפה מכונית הפאסאט הירקרקת של אריק ארבל ברחובותיו המאובקים של השיכון הבאר שבעי, וחבורות חבורות של נערים יושבי מעקות הברזל שלשפת הכביש היו נועצים בה מבטים חורשי רעה. המזגן פעל בעוצמה המרבית, אך אריק, מעקם את צווארו ומנסה לשווא לפענח את פשר הספרות שעל גבי כותלי הבתים, היה מזיע ומקלל את עצמו במרץ: 'חמור, מפגר, תולעת ולא איש, היית צריך להשאיר את האוטו בחניה של אוניברסיטת בן-גוריון ולהגיע לכאן במונית. אתה תעזוב כאן את האוטו לשתי דקות, ולא תראה אותו יותר. תראה תראה את המבטים שלהם, הם כבר מחלקים ביניהם את השלל', ושוב נעורה בו הטינה לדינה שכפתה עליו את הנסיעה אל הרב מיכה חג'י.

לבסוף נואש אריק מלמצוא לבדו את הבית. על כניסות השיכונים היו רשומים מספרים שלא תאמו כלל את הכתובת שמסרה בידו מזכירתו של הרב פורשטיין. הוא מחל על כבודו ועצר את הפאסאט ליד אחת מחבורות הנוער.

'תגידי, בחור, איפה גר כאן הרב מיכה חג'י?' אריק ניסה לשוות לדיבורו טון תקיף, אך לא הצליח להעלים את רעד האימה שבקולו. הנער לא השיב לו, אלא העווה פנים לעומתו וחיקה את אופן דיבורו המתנשא. אריק מיהר לסגור את חלון המכונית, אך הנער הספיק לצרוח: 'תרים את העיניים, יא-קוקסינל, הבית מול העיניים שלך'.

מולו ניצבה שורת בתים אפורים נמוכי קומה, צמודים זה לזה בצדיהם ומוזנחים כשאר בתי השכונה. תלאי תוספות הבנייה והטיח הצהבהב המתפורר העלו באריק את זכרו של מחנה פליטים שבסמטאותיו התרוצץ כמה תקופות מילואים.

הוא החנה את רכבו, נפרד ממנו בלב כבד ועמד נואש מול שורת הבתים. נערה צעירה שיצאה מחצר ביתה הורתה לו את הכניסה לביתו של הרב חג'י.

עץ ענק הצל על הכניסה לבית ובערוגה שמסביבו נשתלו פרחים עונתיים. זו הייתה הגינה היחידה בכל טור הבתים שנראה היה כי מישהו דואג לטיפוחה. דלת הבית הייתה פתוחה. אחר שעה ארוכה שבה הקיש בדלת ואיש לא נענה לו מבפנים, אזר אריק עוז ונכנס לדירה. בחדר הראשון, כנראה סלון או חדר אוכל, לא היה איש. שולחן עץ פשוט וכיסאות ניצבו במרכזו, ולאחד מקירותיו הייתה סמוכה כוננית ספרים קטנה. הדלות ניכרה בכול, אך החדר היה נקי ומסודר ושררה בו קרירות נעימה. תמה על עזות פניו התקדם אריק אל פנים הבית. גם במטבח, שהיה אף הוא צנוע, כמטבח של סבתו, לא היה איש. בחדר האחרון, עמדה אישה והתפללה בדבקות כשפניה אל הקיר. מופתע ונובך המתין אריק במסדרון. אחר כמה דקות סיימה האישה את תפילתה, הפנתה פניה אליו וחייכה בחביבות.

'באת אל מיכה', ספק קבעה ספק שאלה, 'הוא יושב עכשיו עם מישהו בסוכה בגינה. אתה יכול להמתין כאן, או לרדת לגינה'.

אריק לא ידע מה עליו לעשות. הקרירות בבית נעמה לו, אך הוא התיירא מן

השהות במחיצתה של האישה, כנראה רעייתו של הבבא, שפניה אמנם נעימות מאוד, אך אין להעלות על הדעת שימצא עמה נושא לשיחה.

'באת ממרחק רב'.

'לא כל כך מרחוק, רק מירושלים'.

'הה, ירושלים', חזרה האישה באטיות על מילותיו ועיניה הצטנפו, 'הרבה פעמים נדמה לי שירושלים נמצאת באיזו ארץ רחוקה'.

'כן, עכשיו גם לי זה נראה כך', שמע אריק את עצמו אומר, ואחר כך נפלה שתיקה ביניהם.

'אני ארד לגינה', הודיע אריק.

'מאה אחוז, אבל תשב בבקשה על הספסל הרחוק יותר, זה שליך ערוגת הנענע. אנחנו מאוד משתדלים לשמור על הפרטיות של האנשים'.

אריק ירד לגינה והתיישב כמובן דווקא בספסל הסמוך לסוכת הגפנים שבה קיבל מיכה חג'ג' את מבקריו.

הוא התאוה מאוד לשמוע כיצד מתנהלת שיחה בין המקובל הנוכל ובין אחד מקרבנותיו התמימים. עתה גם ראה לראשונה את פניו של הרב מיכה חג'ג', עוטות זקן מקובלים מפואר, בדומה לדיוקניהם של כל הבבות התלויים על קירותיהן של פיצוציות. הרב לבש חליפה מהודרת ותנועותיו העידו כי הוא נוהג בעצמו חשיבות יתרה. אריק הרזה כי עליו להיזהר שלא ליפול לרשתו של הנוכל החלקלק, ולבו שב ושקע בקרבו: כל חיי אני צריך לרצות את הסובבים אותי – את דינה, את הפרופסורים המלוקקים באוניברסיטה, את הרב פוירשטיין ... ככה באמת לא יצא ממני שום דבר ...

אדם רחב גרם ובגדיו בגדי עבודה כחולים של מושבניקים ישב וגבו מופנה אל אריק. הוא דיבר בקול בוכים וסיפר על איזשהו כישלון נורא שחוה. חג'ג' היה מדבר על לבו ומנסה לנחמו. אריק שמע שהוא מפתח דרשה כלשהי בנושא 'אמונתך בלילות'.

לפתע ננער המושבניק ממקומו, יצא מן הסוכה ופנה אל אריק שנבהל על שנתפס בקלקלתו. הוא חשש שבעל הגוף עומד לפגוע בו בגלל שצותת ליודיו, אך המושבניק רק חייד וסימן לו לעבור לספסל הסמוך לערוגת הנענע. משם אריק כבר לא היה מסוגל להאזין לשיחה המתנהלת בסוכה, והוא נפנה להתבוננות בגינה.

על הספסל הצל עץ מחטני, אולי אשל, וניכר היה שמישהו מטפל בקביעות גם בגינה האחורית של הבית. ערוגות של צמחי תבלין השתרעו בין העץ ובין סוכת הגפנים, ואריק זיהה נענע ומרווה, רוזמרין, לימונית וגרניום רפואי. האישה נעימת הסבר ירדה אף היא לגינה ובידה קנקן מים צוננים וצלחת ובה אשכול ענבים סגלגל.

'זה מהגינה שלנו, תטעם, תטעם. אנחנו לא מרססים ולענבים האלה יש טעם אמיתי. לא כמו הפלסטיק שמוכרים היום בחנויות'.

הענבים באמת ערבו לחיכו של אריק, ונדמה היה לו שאף למים הצלולים טעם שונה ומיוחד. עיניו החלו להיעצם ועייפות ליל השימורים שעשה לצד מיטתה של עופרי החלה לגבור עליו. אתה נלכד כאן ברשת קסמים, הזהירוהו חושי המחודדים, אך הוא לא היה מסוגל לעמוד בפני חבלי התרדמה הנופלים עליו...

כשאריק התעורר בבעתה משנתו, הוא גילה שהיום כבר נוטה לערוב, ושעל הספסל, ממש לצדו, יושב המושבניק, שתי ידיו הכבירות והמושחרות מונחות על ברכיו.

'איפה הרב חג'ג'ג'? נבעת אריק.

'אני מיכה חג'ג', השיב המושבניק.

'אתה?!'

'אני, נענה הרב חג'ג' בנחת, ובעיניו ניצת זיק משועשע שהעיד כי הבין את מקור טעותו של אריק.

מבוכתו של אריק ארכה עוד רגע, ולבסוף התעשת. 'הרב פוירשטיין הפנה אותי אליך. הוא ביקש שאראה לך את תוצאות הבדיקה האחרונה של הבת שלנו.'

לאור קרני השמש האחרונות של היום עיין הרב חג'ג' בתשומת לב בתוצאות הבדיקות ובתצלומי הסי.טי. של עופרי. פניו נעגמו ונעשו חמורות סבר.

'תראה, דבר ראשון אתה צריך לדעת שאני כבר שנתיים לא בעסק. שנתיים בחקר הסרטן זה המון זמן, ובמיוחד במקרה כמו שלכם. יש כל הזמן התקדמות – בתרופות, בשיטות הטיפול, בכל דבר ...'

'אתה לא בעסק?!' נדהם אריק, והזעם על הנסיעה שנכפתה עליו שב וניצת בו.

'אני לא. פיטרו אותי.'

'פיטרו אותך?!'

'כן, פיטרו. תראה, יש חולים שלבית החולים כדאי מאוד לטפל בהם, ויש חולים שהמערכת רק מפסידה כסף על הטיפולים שלהם. אז אמרו לי שבקריאה של התוצאות ובדיווח לחולים צריכים להתחשב גם במצב הכלכלי של בית החולים, ושהוא יפשוט את הרגל אם אני ידווח על כל מה שאני רואה. אני לא הסכמתי. לא התאים להם, לא התאים לי, אז הלכתי הביתה.'

'אז מה אתה עושה היום, מתפרנס מייעוץ לאנשים?'

'חס וחלילה. אני מתקן מכונות כביסה ומקררים.'

'יש מזה פרנסה?'

'אז-הו, כמה שאתה רוצה, מהבוקר עד הערב. בוא נחזור לעניין שלנו. בת כמה הילדה?'

'שש עשרה.'

'תשמע, המצב לא ממש מזהיר. כשהמחלה חוזרת אחרי השתלה, הטיפולים חייבים כבר להיות הרבה יותר מתונים. אני שוב אומר: אני לא בשטח, אבל לפי מה שאני רואה, לא הייתי הולך בשום אופן על השתלה חוזרת. הסיכון גדול מדי. אם זה לא יצליח, הלך עלינו ... תשמע, נלך על טיפולים, במינון נמוך ... ויש עוד משהו. אתה בטח שמעת על פרופסור נויברגר מהדסה עין כרם.'

אריק נענע ראשו לשלילה.

'לא?! אני ממש מתפלא. הוא המומחה מספר אחת בעולם לסרטן כמו שיש לילדה שלך. עכשיו תשמע: אני שמעתי שהוא מתחיל בקרוב קבוצת ניסוי בתרופה חדשה שנותנים לה סיכוי גבוה מאוד להיות הדבר הבא בתחום. זה קשה מאוד להיכנס לקבוצת ניסוי כזו, אבל בשבילך, עם קשרים כמו שיש לך, זה אפשרי. הרי גם אתה פרופסור באוניברסיטה.'

'דוקטור.'

'דוקטור, פרופסור, זה באמת לא משנה כל כך. למישהו מכאן זה היה הרבה יותר מסובך.'

'ואין סיכון בתרופה חדשה?'

'סיכון יש תמיד, אבל תהיה בטוח שהם לא מתחילים ניסוי באנשים לפני שהם בודקים את התרופה בניסויים מוקדמים. הם מאוד זהירים שמה בדברים האלה. אתה תראה, בעזרת ה' נעשה ונצליח.'

מיכה טפח בידודות בכפו הכבירה על שכמו של אריק, ואריק התרגש עד דמעות. נגע ללבו האופן שבו מיכה הפך את מחלתה של עופרי לבעייתו

שלו.

'תגידי לי, איך פתאום התחלת לפתור לאנשים את הבעיות שלהם?' מיכה חג'ג' התבונן באריק, שתק וחייך. לבסוף אמר: 'אל"ף, תדע שלא פותרים בעיות של אנשים. לרוב הבעיות האמתיות של בני האדם אין באמת פתרון. אבל עם חלק גדול מהבעיות האמתיות אפשר גם להמשיך לחיות, ואפשר לנסות להסביר לאנשים איך הם יכולים להמשיך לחיות עם בעיה אמתית שהם חשבו שכבר שווה למות בגללה. ובי"ת, אני מנסה להסביר לאנשים שחלק גדול מהבעיות שלהם אינן אמתיות. ילד חולה, זו באמת בעיה אמתית, אבל מריבות בעבודה וויכוחים וחילוקי דעות עם האישה, כל הדברים האלה הם לא בעיות אמתיות. אלה בעיות שאנשים מייצרים אותן. תשמע, אני כבר למדתי בחיים כלל גדול: רוב בני האדם, אם אין להם בעיות, הם פשוט מייצרים אותן. הם לא יכולים לחיות בלי שיש איזושהי בעיה שמציקה להם.'

הערב ירד ואפלולית השתלטה על הגינה. מן הבתים הסמוכים נשמעו קולות שיחה, צחוק וסלסול מנגינות מזרחיות. בחצרות האחוריות היו כמה מן השכנים צולים בשר על גחלים, וענן הצלייה היתמר לאוויר.

'דוקטור ארבל...!', שב מיכה ופנה אליו.

'אריק, אריק, מיהר אריק לתקן.'

'אריק, יש רק עוד דבר אחד שרצייתי לברר אתך. תגידי לי: אתה מדבר לפעמים עם הילדה?'

אריק שתק תחילה, ולבסוף לחש: 'לא מספיק. היא קשורה לאימא שלה הרבה יותר משהיא קשורה אליי'.

'תקשיב לי, בנושא הזה יש לי ניסיון של חמש עשרה שנים לפחות. בעיניים שלי ראיתי. הילדים האלה ממש מבקשים שנדבר אתם. אם לא מדברים אתם, הם מסוגלים אפילו לפתח מחלות. אני לא רומז חס וחלילה שהילדה שלך חולה בגלל שלא דיברת אתה, אבל זה בטח לא עוזר לה להתגבר על המחלה.'

אריק לא הגיב, ומיכה חג'ג' סיכס: 'טוב, אז אנחנו בעצם סיימנו. אני צריך ללכת למעריב. אתה רוצה ללוות אותי?'

אריק שקל את ההצעה. הוא לא ביקר בבית הכנסת מאז חג הפסח, אבל הרגיש שתפילה עשויה בהחלט להיטיב עמו.

'אצטרף אליך. כמה מגיע לך על הביקור?'

מיכה חג'ג' התחייך והודיע בקול רשמי: 'בשלב הזה חצרו של המקובל הידוע חג'ג' איננה גובה תשלום על ביקורים. הכניסה חופשית לקהל הרחב.'

כשיצאו עדיין ישבה חבורת הנערים המעשנים ליד הפאסאט.

'הרב מיכה, הרב מיכה,' קרא אחד הנערים, 'תבקש מהאורח שלך שיביא לנו סיבוב באוטו האחול מניוקי שלי'.

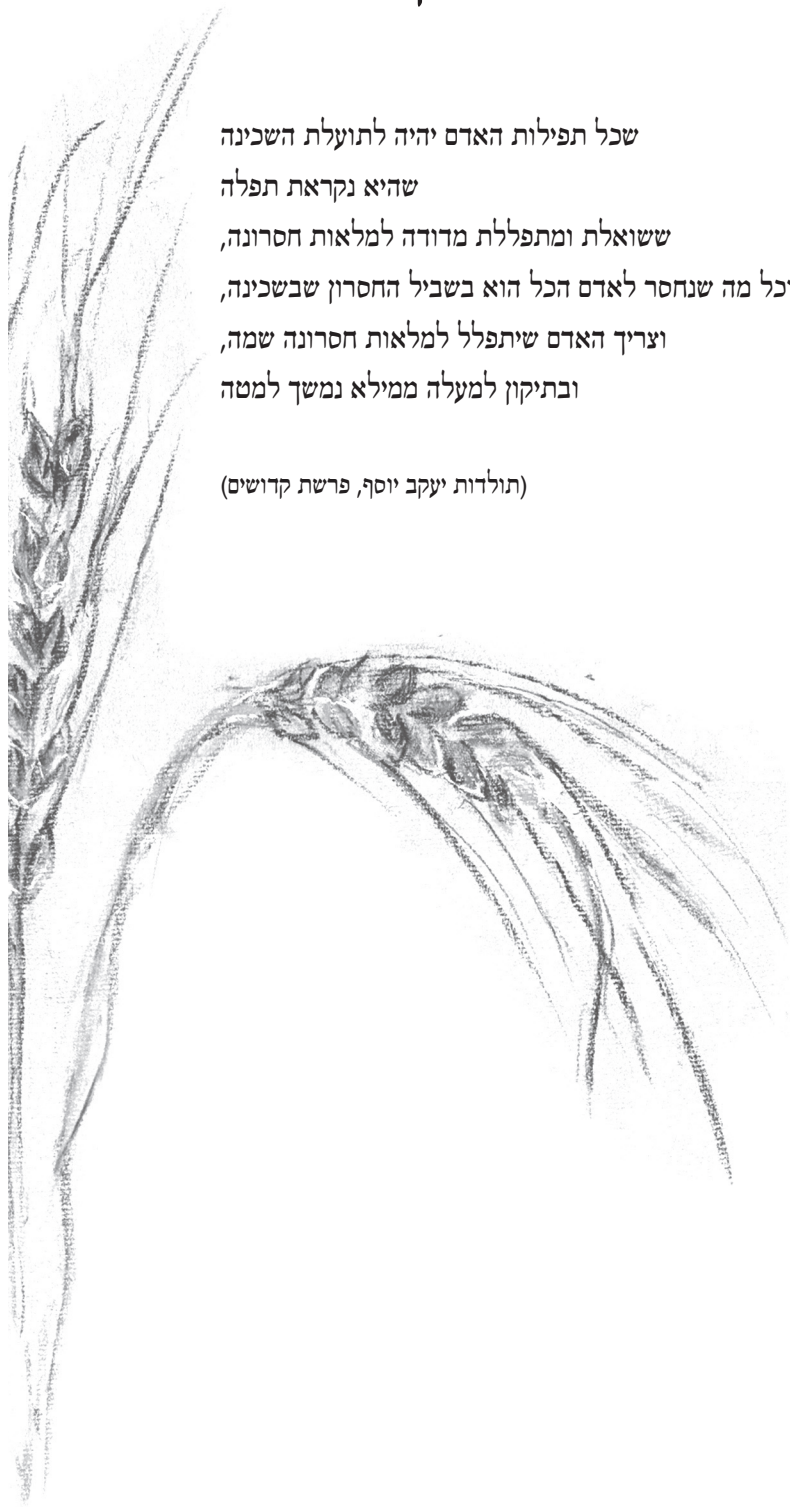
מיכה חג'ג' הצטחק: 'זה אוטו של אינטליגנטים. בשבילנו – מחוץ לתחום!'.

קולות רבים

שכל תפילות האדם יהיה לתועלת השכינה
שהיא נקראת תפלה
ששואלת ומתפללת מדודה למלאות חסרונה,
וכל מה שנחסר לאדם הכל הוא בשביל החסרון שבשכינה,
וצריך האדם שיתפלל למלאות חסרונה שמה,
ובתיקון למעלה ממילא נמשך למטה

(תולדות יעקב יוסף, פרשת קדושים)

הרב יעקב מדן | בן פטורא ועוד שנים

"שנים שהיו מהלכין בדרך
וביד אחד מהם קיתון של מים,
אם שותין שניהם-מתים
ואם שותה אחד מהם - מגיע לישוב.
דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו,
ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו.
(בבא מציעא ס"ב)

א

לְכָל אָדָם יֵשׁ שֵׁם / יֵשׁ בַּיִת, יְלָדִים
לְכָל תַּנָּא יֵשׁ הֶלְכָה / וּבֵית מִדְרָשׁ וְתַלְמִידִים.

אֵךְ יֵשׁ תַּנָּא בְּלֵי שֵׁם / (עַל שֵׁם אָבִיו נִקְרָא)
וְאִין כְּמוֹהוּ הֶלְכָה / הַזֹּאת בְּכָלֵל תּוֹרָה?

וּמָה בֵּית מִדְרָשׁוֹ? / וּמִי הֵם רַבּוֹתָיו?
הֵיִשׁ לוֹ תַלְמִידִים? / אֵיזָה הֵם עַקְבוֹתָיו?

דְּרַכּוּ אִישׁ לֵא יַדְעַ / (וְדָאֵי שְׁלֵא אַנְי)
חֲיִיו לְנוּ חִידָה / הוּא תַנָּא אֱלֻמוּנִי.

ב

אֵךְ אִם בִּישִׁמוֹן וְחוּל / בְּאַרְצָא אִישׁ בְּה לֵא עֶבֶר
בְּאַרְצָא עֵיפָה מַחֵם / לֵלֵא יֵשׁוּב, בְּלֵב מִדְבָּר

אַרְצָא בְּלֵי עֲנֵן וְרוּחַ / רַק עֲרַעַר בּוֹדֵד
אַרְצָא שֶׁל אֲוִיר מְלוּחַ / בְּלֵי שִׁירַת גּוֹדֵד.

אַרְצָא בְּלֵי צֶל שֶׁל שֶׁטָה / אַרְצָא עֲרֵבָה
רַק צִלְמוֹת וּמִיתָה / אַרְצָא בְּלֵי תַקְוָה.

עַל רֵאשׁוֹ שֶׁל הַר קָרַח / לֵא נִשְׁקַף לְשׁוּם מְקוּם
לֵא חִיָּה לֵא עוֹף פּוֹרַח / שֶׁם יִכְרְעוּ לְבִלֵי קוּם.

שם כָּרְעוּ שָׁכְבוּ הַשָּׁנִים / שָׁם, בְּאֶרֶץ עֵיפָה.
בֵּין שְׁנֵיהֶם קִתּוֹן שֶׁל מַיִם / בְּקִתּוֹן אֵין אֵף טֶפֶה.

עֵינֵיהֶם זָכוֹת וְטוֹבוֹת מִבְּטִים / אֵף עַל פִּי שָׁכְבוּ, מֵה יִשִּׁיר מִבְּטָן!
וְחוֹלוֹת אֶפְרַיִם, זוֹעֵמִים, לוֹהֵטִים / לֹא יִצְלִיחוּ כִּסּוֹת אֶת טֶהֱר תְּכַלְתָּן.

שׁוֹם זוּג עֵינַיִם מֵהֵן לֹא רָאָה / בְּמוֹת בֶּן הַזּוּג מִצְמָא
בְּעוֹד הַלְשׁוֹן שֶׁתַּחֲתֶנּוּ אִזּו גְּמָעָה / טֶפֶה, לְחִלּוּחִית, לְגִימָה.

חֲזִיקֶם צְמוּדִים, לִבָּם לֹא פוֹעֵם / אֵךְ גַּם בְּלִי קִרְדִּיולוֹג אוֹ רוֹפֵא
הֵן יִשִּׁיר לִבָּם כֹּה דוֹפֵק, כֹּה רוֹעֵם / מִצְפּוֹנָם הֵן לֹא מַת, הוּא אֵינְנוּ מִרְפָּה!

שֶׁפְתֵיהֶם דּוֹמְמוֹת, חֲרָבוֹת / אֵךְ הֵיטֵב אִם תַּחֲזֶה
הֵן עֲדִין דּוֹכְבוֹת / לֹא בְּגִדְנוּ זֶה בְּזֶה!

וּמַעֲבָר לְאֶפֶק הַחוּל / יוֹשֶׁבֶת, הוֹמָה שָׁם הָעִיר
עֲרִיָה אֶחָד לְהַגִּיעַ יָכַל / לוֹ רַק אֶת רְעֵהוּ הַפְּקִיר.

תְּשׁוּאוֹת שָׁם בְּעִיר הוֹמָה אֲבִיבִים / הֵינֵן נִשְׁפָּךְ בָּה כַּמִּים
שָׁם יִשְׁיִקוּ יַחַדוּ כּוֹסִיּוֹת - אוֹהֲבִים / מִשָּׁם יִפְקְדוּ רַק הַשָּׁנִים.

שָׁם יִשִּׁירוּ בֵּינָם - עַל מַיִם רַבִּים / לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶהְבָּה, וְהָאֵשׁ
שֶׁנִּצְתָה בְּלִבוֹת אוֹהֲבִים / לֹא יוּכַל לָהּ נֶהֱר שׁוֹטֵף וְגוֹעֵשׁ.

שָׁם יִשִּׁירוּ עַל כֶּךָ בְּכַנּוֹר וּבַתֶּף / בְּחֻלִּיל וּבְקוֹל עֶרֶב
וְהָרוּחַ תִּשָּׂא מִמִּדְבָּר אֵין לוֹ סוֹף / אֵל מוֹלוּ אֶת הַשִּׁיר הַצָּרוּד, הַחֲרָב.

וְהַשִּׁיר לֹא הוֹשֵׁר, כִּי מַלִּים לוֹ - לֹא יֵשׁ / הוּא שִׁיר מִי קִתּוֹן מַעֲטִים
שָׂאֵשׁ צְמָאוֹן לֹא כִבּוּ, וְלֹא אֵשׁ - / אֶהְבָּה שְׁבִין שְׁנֵי הַמַּתִּים.

ה

ואתה אם תשמע שיר אביב במנוחה / על מים רבים, אהבה ושמחה
נטש את שירי, השליכהו ממך / כי איננו, אינו בשבילך!

אך אם בין השק כוסיות תוכל להקשיב / בין רעם תפים ופסנתר
לשיר מרסק, שבור, חרישי / על קתון שיבש, אין טפה בו יותר.

וידעת! כי יש תורה ויש שירה / ויש תורה שהיא שירה
זו תורה של בן פטורא!

ו

והשיר הלזה עוד תרק, 'השתעל' / וקולו קצת גמגם ורטט
מרטב"ג שנשחט עם רבי ישמעאל / עד תתנו ברנו, ת"ח ות"ט.

ושוב כעבר שנות דורות נתגלה / ושחר כעשן כבשנים תארו
כשיאנוש קורצ'אק לקרון מות עלה / עת סרב לעזוב יתומי בית ספרו.

העשן מפולין עם הזמר נשאר / מתמר כעבר שנות יובל ביריחו
מתערב בעשן אוטובוס שבער / עת דוד דלרוזה קפץ לתוכו.

וגרדם הצורר את השיר לא מחשה / ולו קול פצוץ הרמון מנגינה
רמון בין לבבות של מאיר ומשה / בקולר של חבלי לדת מדינה.

ומהרי גוש עציון עונה לו ההד / למ"ד ה"א לוחמים מפזמים מנגינה
יהי ליל שחזו גופותינו לעד / שאיש לא ברח, לא בגד, לא נכנע.

ז

ובימים שנראה, שאיש לבצעו / ואדם על כיסו רק יחשב
ונדמה שכל רע בגד ברעו / ושירת בן פטורא חלפה לבלי שוב.

הטה אונד, הסכת נא ושמע / השירה מתנגנת אף אם אין לה כלים
בזמר שקט, אך מכה בעצמה / השיר עוד יושר אף אם אין לו מלים.

מקוה ישראל ה'

ושעשע יונק על חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדד:
לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי
כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים: (ישעיהו י"א)
כיוון שהסכים בלבו לפרוש מאותן עצות (הרעות),
והביא נפשו במי הדעת – טהר (רמב"ם מקוואות י"א, יב).

א. מי דעות

ב. מי חיים

אני טובל במי הדעת	אני טובל במי תהום
במקוה של אדם	במים החיים של תהו קדמוני
כי טמאתי היא מתוכי	מי טרם כל יציר נברא
ולא טמאת מגע	מי טרם חטא ודעת
והר קדשי משחת ורע	מים לא ישכו, מים סוערים
וזאב יצרי לוטש שניו	ולא אטבע בהם
אל כבש נשמתו	למרות הדגל השחר של חשך בראשית
ונפשי כגמול עלי אמו	כי מעלי סבת מציל
על מאורת צפעוני עוד נרתעת	ורוח א-לוהים מרחפת על פני המים.
ונצח אקוה	
על שפת מקוה חרב	
עד מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים	

וְיֵשׁ עֵתִים אֲנִי נֹסֶהָ	נִהַר שְׁאִין בּוֹ מִי חַיִּים	וְאִין סִבַּת מִצִּיל עָלָיו
בְּנִהַר שְׁטָן בְּחִרְדָּה	וְאִין בּוֹ מִי דְעוֹת	וּמַה נּוֹרָא הוּא שְׁאוֹן גְּלִיו
נִהַר שְׁבוֹ טָבֵל אָבִי-	יֵשׁ בּוֹ רַק מִים מְלוּחִים	בֵּין הַמֵּית גְּלִיו אֲשַׁמַּע
עַם בְּנוֹ בְּדֶרֶךְ עֲקֵדָה	כִּי הוּא מְקוּהָ דְמַעוֹת	זַעֲקָתִי, בְּקוֹל דְּמָמָה

הוֹשִׁיעֵנִי אֱ-לוֹהִים כִּי בָאוּ מִים עַד נַפְשִׁי

יואל יפה | עזה כמוות. אהבה

"שמעתי בשם הה"ק אדומו"ר מסאדיגורא

זצ"ל שאמר לבנו הה"ק אדומו"ר מביאאן

קודם החופה שלו:

צריך להתבונן כי יש ג' רעשים:

היינו כשנולד, כשמת ר"ל, וכשמליכין לחופה

וצריכין להשוות כל הג' רעשים יחד וד"ל."

(ספר שיח שרפי קודש - נישואין, אות ח')

שלושה חודשים אחרי תחילת "עופרת יצוקה" התחתנו. בין משמרת שלי בחמ"ל האוגדה, למשמרת שלה במרכז חוסן בנתיבות, הרמנו טלפון למשפחה ולחברים ובישרנו על החלטתנו. מסביב נפלו חללים, צפירות אזעקה צרמו באוזניים, רקטה ריסקה את בית השכנה והטלפונים בחמ"ל הצפוף לא הפסיקו לטרטר. ואנחנו החלטנו להקים בית ולהביא חיים לעולם.

כמעט תשע שנים לפני "עופרת יצוקה" החלה עזה לגבות ממני חללים: תחילה אופיר ואז אשר ואריאל וערן ואריק וניומן והוג קול ואלרועי שנפצעו. בכל מיני מעגלים קרובים ורחוקים היא שבה וחבטה בי שוב ושוב, בעזות, בחוצפה, באכזריות, סוחטת את דמעותיי. אני זוכר כל טרש וכל מקום וכל תאריך: זה הציר, בדיוק ביום של מסיבת סיום התיכון שלנו, פה הגדר, מכאן המחבל נכנס, כאן הגי"פ עמד, כאן הוא רץ, מיד אחרי פורים, זאת הדלת, מכאן המחבל השליך את הרימון, כאן הוא נשרף, בדיוק אחרי קורס קצינים, בנגמ"ש, במוצ"ש הוא, כל מילימטר ומילימטר, שנייה ושנייה. אי אפשר לנתק את זה ממני, תאמינו לי. עוד צלקת ועוד צלקת ועוד פעם בעופרת יצוקה: דביר. ידעתי שנהרג חייל. קיבלנו את הדיווח במשמרת. לא קיבלנו שם. במשמרת הבאה ראיתי את תמונתו ושמו בטלוויזיה שמולי. שתקתי. אף שריר בפני לא זע. שאף אחד לא ידע שאני מכיר אותו, שאף אחד לא ידע שאני מכיר אותו, שאף אחד לא ינחש, שזה לא יפריע לעבודה, לא לבכות, לא להוציא הגה, להמשיך הלאה, יש מלחמה לנהל שם בחוץ, לא לשקוע שוב פנימה. חיוך ביישני. זה מה שאני זוכר. את זה לא ישכח כל מי שאי פעם פגש בו. כמה שבועות לפני המבצע הוא ביקר בישיבה. לא הכרתי אותו כל-כך, אבל החלפנו כמה מילים: איפה אתה עכשיו ואיך הולך ויופי ושלוש, וזהו.

וזהו.

שנים עשר חודשים אחרי "עופרת יצוקה" ואנחנו מצפים ללידה. ממרפסת ביתנו נשקפת לה עזה, ובתוך הבית הבטן מתעגלת, והקיבה קצת מתכווצת. להיות הורים? עכשיו? והשעון ממשיך לתקתק והשבועות מתקצרים ועושים הכנה ומחפשים חדר לידה וילדים וחברה אומרת כך וחבר אומר כך ואימא מזכירה ומייעצת ואולי והלוואי ואיך בדיוק והאם נבין את הבכי ויאללה כבר ואיך נקרא ולמי דומה ומה יהיה?

קולות רבים יש בעולם, רעשים. קולות רבים מלווים את האדם בחייו. קולותיו שלו, קולות הסביבה. הבכי הראשון מתערבב בבכי המספידים, הקולות העמומים של הרוחם מתגלגלים ללהקת הכליזמרים שמובילה את החתן אל הכלה, ה"א-בא" הופך ל"הרי את" ומסתיים ב"אחד", צפירות האזעקה מתריעות מהרקטה וגם מכריוות מדי יום שישי

אחר הצהריים על כניסתה של שבת המלכה.
ואיך אפשר להשוות את הרעשים? מה יכול לאחד את הקול שנשמע ברמה, נהי בכי
תמרורים, את קול הששון והשמחה, החתן והכלה, ואת קולות הבכי הראשונים?

היום. אם בקולו תשמעו.⁴

| הי בטבת תשי"ע, שנה ל"עופרת יצוקה" |

---

4. תהלים צ"ה, וראה סנהדרין צח:

הרב יעקב פישר | רגע

ברגע קט זה, וברגעים רבים אחרים כאלו,
ברגע של שלות גדולו ואין עת עשות,
ברגע זה בו יושב אני ורושם שורות בטל אלו,
כמה נפשות חדשות מתקיימות, וכמה נפשות מתות...
ברגע ריק רקע שכזה, בו נשפך הגיג לבבי אלי דף צחור,
על שלחן של פורמיקה זוהרת ועץ -
- לוחטת פלדה ורושפת עופרת
על גדות תעלת הסואץ.
חיל אלמוני שם שוכב, מהרהר,
הוגה ברגע שחלף, רגע שהווה ושעור יהיה.
צפור רחוקה שמעבר לים דולגת הרגע,
דלוג של מבד שוב אל בר,
מזון-טרף נושאת היא בפיה, ותחנה לגוזל דל נוצה -
- "חיה!"

ובחלוף הרגע -
- דף הנגר שוב איננו לבן,
פרות רגעי התעלות וכאב הטביעו בו חותמם.
שלחן הפורמיקה והעץ עודנו נוצץ,
וחיל אלמוני על גדות הסואץ בדמו מתבוסס.
רשף עופרת בלבו.
צפור רחוקה דולגת על גוף גוזלה שגוע,
מזון בשר נוצתו הדלה שבפיה - מזון לגוזל -
- שיבוא ברגע הבא.
וברגע קט זה וברגעים רבים אחרים,
לבי נצבט נכח רגעים החולפים,
ובכנף סער מלא הוד ואימה סוחפים -
- אנקות צבא דלים ובכי נכאים -
- סוחפים את רגעי החיים.

| כ"ה בניסן תש"ל (ימי מלחמת ההתשה בסואץ) |

אורי זילבר | ערב

א.

לעת צאת השאבת
לעת ערב,
לעת שמש אחרונה
נושקת להט חרב.
לעת חמה כחתך סהר
ובעינים צרב,
לעת חיל חגור מדו
שוכב ממתין בארב.
לעת בידי אשה ואם
יקפל אחרון הגרב,
לעת ברצון הטף לצאת
הם יענו בסרב.
לעת רוח קר ישב
אף בתקיפת השרב,
לעת מספר פרחי העיר
עם אור נוחח – ירב.

ב.

האור איננו אור ואין זה
חשך מאטם.
קץ זמן שיחת עקוד אך טרם
חל זמן פגע תם.
פג אמץ הילדים ועוד לא
סך עליו חתם,
לא צוויים לשכב על-אף
שהצעה מטתם.
תורים הלכו לישן מכבר
ונמה יונתם,
אך ער לא התעורר עדין
עטלף משטם.
אין זה יום ואין זה ליל,

רק רגע בינותם...
אני טרם אכלה לשיר
והנה -
הערב תם.

עמוס גאולה | בואי כלה

אדם אחד היה יוצא לקבל את פני השבת. באה לפניו ילדה, שמלה לבנה
לגופה ושק צרור על גבה.
אמר לה – עלמה, שק זה שעל גבך מה טיבו?
אמרה – של פחמים הוא.
אמר לה – והלא שבת ממשמשת ובאה.
השפילה עיניה ולא אמרה דבר.

ראה שפניה עצובות. אמר לה – רצונך שאפרוק את השק מעלייך?
אמרה – השק קשור ואין אדם יכול לפורקו מעל גבי.

ראה שבגדיה לבנים ואין הפחמים מכתמים אותם. נתמלא בלבו אהבה
אליה. נתן עיניו בעיניה וראה בהן קרן של אור שאינה יכולה לבקוע.
שמע מזמרים: קומי צאי מתוך ההפכה / רב לך שבת בעמק הבכא /
והוא יחמול עליך חמלה.

אמר – השבת בפתח, ובגדינו בגדי לבן ואין אנו יכולים לקבלה?
אמרה – הנח לי וצא לקבל את השבת.

נוכר במה ששמע על עיירה אחת וסיפר לה. מעשה היה ומצאו אנשי
העיירה כיכר אחת של זהב תלויה בשוק ברום עשרים אמה. מתחו
האנשים את ידיהם כלפי הכיכר, זה מקפץ וזה מרקד ואי הם יכולים ליגע
בה. נתקמטה נפשם והיו הולכים ומתייאשים, הולכים ומתפזרים. עבר
במקום חכם אחד. אמר – כיכר זו מי תלאה? הלא אדם תלאה. כשם
שהוא תלאה כך אני מוצא את דרכו ומורידה. מה עשה? לא זו משם עד
שמצא עצה והוריד את הכיכר.
אמרה היא – אבן שזרק טיפש אחד אל הבאר לא יוכלו חכמים רבים
להוציאה.

השמש שלחה לשון של אדמומית אל השמים. עיני הנערה דמעו.
נשא העלם עיניו אל השמים ואמר – ריבונו של עולם, כלום בראת
בעולמך כל מכה ומכה שאין עמה תרופה?

החזיר פניו וראה שעודנה עומדת לפניו ותולה עיניה בו. החזיר הקהל את
קולו וזימר: לכה דודי לקראת כלה / פני שבת נקבלה.

אמר לה – עלמתי, מתנה טובה נתן לנו הקב"ה ושבת שמה. ואם ישראל
מקדשים את השבת ומשמרים אותה מיד באה גאולתן.

אדמומית שבשמים הפכה לבן. אמר – לא בשמים היא ולא מעבר לים. בואי
והדליקי בפחמיך נרות של שבת קודש.

ענו המתפללים בשירה: קומי אורי כי בא אורך / כבוד ה' עלייך נגלה. בואי
בשלוש עשרת בעלה / בואי כלה, בואי כלה.

מאזין לעצמו, השיר

מתר לך לכתב הכל, / למשל ש, וש. / מתר לך בכל האותיות שתמצא,
בכל התגים שתצמיח להן. // כראי שתבדק, כמובן, / אם הקול קולך/
והידיים ידיך. // אם כן, כלא קולך, / אסף ידיך ושמע/ בקול/ הדף הריק.

(דן פגיס, פואטיקה קטנה)

אריאל זינדר | בַּפֶּתָה

קראנו שיר, שאלתי וענו.
שפתינו נעו לאט
וכסו את הרעד העולה מן הלב.
שעת אמצע בקר, שעור ספרות.

אני רציתי שיבינו, הם רצו
שאדבר פחות.
תמונות חלפו בדמיונם
שלא יכלתי אלא לנחש.

אולי ראו את השיר מתנהל, קבצן קטע.
או ראו אותו גונדולה, שטה ומציצת.
אולי ידעו היכן היא אהובת המשורר שזנקה מחלוננו
אל הגנה, וברחה.

אך הדברים היו לאים, מלים חלפו ביני-בינם
כמו ארחת מדבר בין ערים דהיות.

רק ראש תלתלי אחד, ליד החלון, הזדהר לכל עבר
כראשו של דוד בטרם גלית.
ידעתי: הוא מאזין לעצמו, השיר
חמק ממנו, או שהוא עצמו חמק,
הניף את נפשו כמפרש אל איזה אפק ---

קראתי בשמו,
הוא הפנה אלי מבט
קרא את פני ושאל בעיניו
כמו קיסר של שירה אמתית.

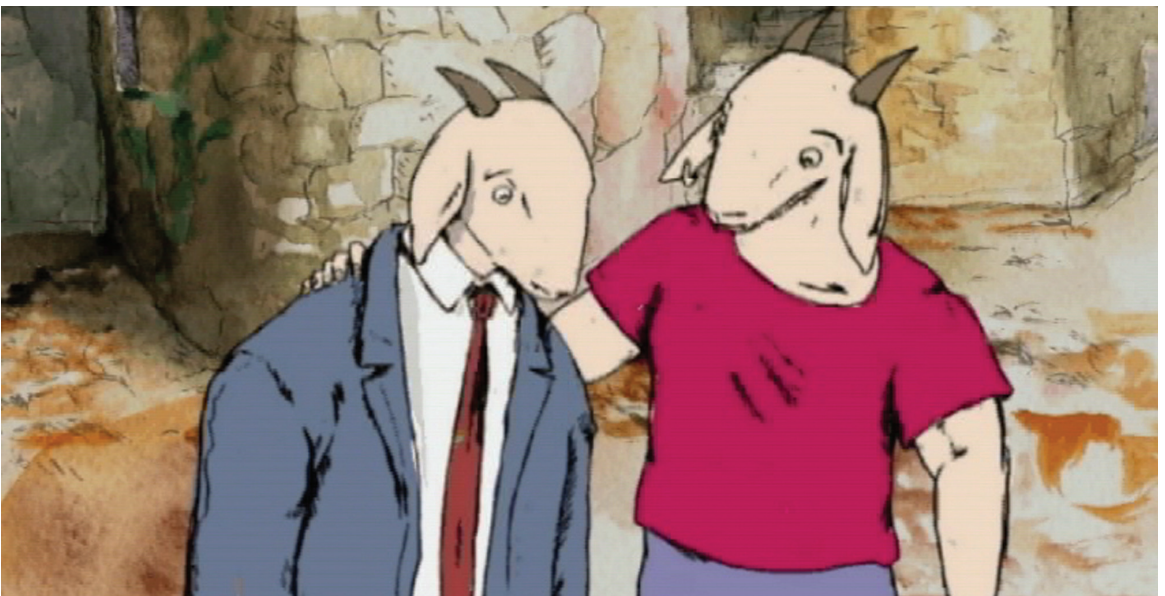
הבטחה

בתקרת כל חלום מחלומתי
קבוע ילד ובירו ספר שחר.
יד נעלמה מחזיקה אותו שם
אך אין בו כל פחד.

בתקרת כל חלום מחלומתי
קבוע איוס: הבטחה שתשמט.
דפים יקרעו והרוח תתענג
וכח המשיכה יהיה כאין וכאפס
לעמת כח הדחיפה (רד!) בעין הילד.

מדוע שמט את הספר?
שואל ילד אחר, בתחתית החלום,
ובקולו צלילות חד פעמית.

ובעוד הספר צורח צונח אל פניו
יבחין רק בזאת:
אצבעות הילד ההוא, היתומות.

אסתר הורביץ | אהבה אפלטונית במטבח

דומם / ט.כרמי

אלו הייתי ציר,
הייתי חושב עליך
ומציר את צל המסננת
על אריחי הכיור הלבנים:
חשוק אפל
ובתוכו סבכה כסופה.

כל מי שהיה רואה את הציור
היה אומר: אין צל של ספק
שהוא אוהב אותה.

סביר להניח שגבר רגיל שהיה מדמה את אשתו למסננת, לא היה זוכה לאהדה גדולה מצדה. הדובר בשיר אומר שאילו היה צייר, היה חושב על אשתו ומצייר בעקבות מחשבה זו את הצל שמטילה מסננת על אריחי הכיור במטבח. מה לזה ולאהבה? ומה בדיוק מחמיא במסננת? והאם לא מצא רקע רומנטי יותר מהחרסינה שמעל לכיור המטבח? הרי ברור ואין צל של ספק, שמי שרואה צל של מסננת על אריח לא יעלה על דעתו שהוא קשור לאהבה...

אולם אם ננסה לדמיין את התמונה שצייר לנו כרמי (כרמי טשרני 1925-1994), נחוש שיש כאן שיר רגיש ועדין. בתודעתנו נמלא אחרי הוראות המשורר ונדמיין את הציור של "חשוק אפל ובתוכו סבכה כסופה", ואז נראה קווי רשת מאירים המבקשים לפרוץ עיגול אפל החוסם אותם, אולי נראה משהו שיוכיר רשת לציד פרפרים, ואולי נחוש גם במשחקי האור והצל החד-פעמיים על הקירות.

והיות שכלי הציור של המשורר אינם מכחול וצבעים, אלא מילים ואותיות בעלות צליל, והשיר, על פי המשורר וההוגה הצרפתי פול ולרי, הנו "היסוס מתמשך בין צליל למשמעות", נאזין גם להדהוד העולה מן המילים. אכן, כשנקשיב לצליל המהדהד מ"החישוק האפל שבתוכו סבכה כסופה" – נקשר ל"חישוק" שהוא עצם חוסם, את המילה 'חשק' שהיא כוח מתפרץ. גם הציורף 'סבכה כסופה' יעורר בנו מחשבות על סיבוכים ובעיות בצד כיסופים ואהבה. מ"הדן הרוחני של המילים" בשיר (ביטוי של המשורר הבריטי הרברט ריד) נחוש במתחים ובניגודים המאפיינים את האהבה או האהובה המתוארת. ואז... המסננת כבר לגמרי תופקע מממשותה הפיזית ותהפוך לסמל המייצג את כל האורות והצללים הנוכחים ביחסים שבינו לבניה - הרצון העז לקשר, התשוקה, הכיסופים והחסמים.

בבית השני תצפה לנו הפתעה נוספת. הדובר קובע בוודאות שעל אף שמדובר ב'צל' של המסננת על הקיר, הוא חש שכל אדם זר שיראה ציור זה, ידע מיד, ללא צל של ספק, שהדובר אוהב את בת זוגו.

לרגע נדמה שהדובר בשיר משתעשע במשחקי מילים (צללים) אלו, אך בעיון זהיר

ניווכח שהשיר מתייחס ברצינות גמורה לכוחה המיסטי של היצירה האמנותית. נידרש לקרוא מחדש שיר קצר זה ולראות שהוא אינו רק שיר על אהבה, אלא גם שיר ארספואטי העוסק בקשר המורכב (המסובך) שבין המשורר לשירתו - כשהבית הראשון מתאר את תהליך היצירה, ואילו הבית השני מתאר את האפקט שמבקש היוצר להשפיע על המתבונן.

בבית הראשון מציג הדובר את כוונתו - לייצג על דרך הסמל את רגשותיו כלפי אהובתו, אך כוונתו מנוסחת באמצעות מילת התנאי הבטל 'אילו', כמשאלה בלתי ניתנת למימוש. זוהי פנטזיה של אמן - שהאמנות, יהיה בכוחה לייצג את רגשותיו בצורה כה ברורה, עד שהצופה בה יבין אותה ללא תיווך. ציפיה זו אינה מובנת מאליה, יש בה המתנה לנס שבו הקורא/הצופה יבין קודים המוסתרים בתוך היצירה האמנותית.

הבית השני מציג את המורכבות שבמעשה האמנות כשהוא מתארו כתהליך ארוך של השתקפויות - האהבה (או האהובה) משתקפת במסגרת, המסגרת משתקפת בצל שעל הארחים, הצל משתקף בציור, והציור משתקף בשיר. עיצוב זה מזכיר את ההגדרה הנודעת של אפלטון את האמנות כסוג של זיוף האמת. על פי תורת האידיאות סבר אפלטון שכל ישות פיזית הינה רק מקרה פרטי של אידיאה, של רעיון מופשט הקיים במישור אונטולוגי אחר מזה הגלוי בעולם. כך לדוגמא, כיסא שעשה נגר מייצג חיקוי חד פעמי פיזי של 'אידיאת הכיסא'. אמן המבקש לצייר את הכיסא יחקה מציאות מדומה זאת, ובכך ייצור 'חיקוי של חיקוי'. יצירתו האמנותית תהיה מרוחקת בשתי דרגות מן האידיאה. לכן, לדעת אפלטון, האמנים הם אנשים בלתי מוסריים המדיחים את האדם מדרך האמת ויש לגרש אותם מן המדינה המתוקנת. (פוליטיאה ספר ה' וספר י')

שירו של ט. כרמי בונה מערכת של השתקפויות המרחיקות את הציור בכמה דרגות מן האובייקט המבוקש. כמו כן, הוא מבקש להנציח רגע חמקני ומצייר צל חולף של כלי קיבול מלא חורים הנותן לדברים לזרום מתוכו.

ואף על פי כן ישנה ודאות בשיר. הדובר מאמין שמהו בכל זאת עובר בין האמן לקהל. מה שדרוש לצורך כך מצד האמן הוא שיכוון את כוונותיו. לפני מעשה הציור טוען הדובר "הייתי חושב עליך" ורק אחר כך "הייתי מצייר". מעשה הציור יכול להתרחש רק כשכל כוונותיו של הצייר נתונות לאהובתו,

ומה שדרוש מצד הקורא הוא ראייה חדשה את העולם. שכן רק מי שעניינים לו יראה במסגרת כיסופים, ומי שאוזניים לו ישמע ב'דומם' קולות אהבה. עליו רק לפתוח את עצמו ולקלוט את המציאות היומיומית והפרוזאית דרך עיניה ואוזניה של הנפש.

עם כל זאת, אולי ראוי שהגברים שבינינו ישקלו היטב את מילותיהם בטרם יביעו את אהבתם באמצעות כלי מטבח. אין צל של ספק שפשוט ובטוח יותר לקנות פרחים...

חמוטל בר יוסף

•

לחולים סופניים
רופאים ממליצים להמנע מהכעס.
אבל פסיכולוגים, משוררים ושרדני טלויזיה
כמו חפרפרות עורות,
מבלבלות מהריח המתוק של אדמה לאחר הגשם,
טורחים בחריצות לחדר אל מעמקינו, להוציא
ערמות מסאבות של שיח מחאה והתמרמרות
מבין אצבעות רגליו של שיח הורדים הזקן,
ולבנות מהן פירמידות מהבילות של זעיר-תרבות.
לא תוכל ללכת להצגה בלי לדרך על ערמה או שתיים,
אם כי גם להשאיר בבית משעמם לפעמים.

עוויאל פוקס | אני כבר לא מסתכל ימינה

במשך כמה חודשים אחרי שאבא זכרנו לברכה נפטר, שמתי לב לתנועה לא רצונית שלי. בכל פעם שנכנסתי לאולם קריאה יהדות שבספרייה הלאומית בגבעת רם, חזר על עצמו הטקס. פתיחת דלת העץ הכבדה, הזזת מחסום המתכת, מעבר על פני הספרנית של ספריית המזרחנות, הגעה לפינת הדלפק – ומבט ימינה.

מבט ימינה מחפש את אבא. יושב על ערמת הספרים שלו, ליד ערמת הפתקאות שלו, ערמת הדפים שלו הכתובה בכתב היד החזק והעגול שלו. שנים ארוכות היה יושב באותו שולחן. בשורה הראשונה, ליד דלפק הספרנים. לשם היה נוסע הישר לאחר העבודה, עם תיק בית הספר. שם ישב בחפשות, משם הגיע בלילות הביתה, בימים שהספרייה הייתה פתוחה עד עשר בלילה, שם חיבר פתק לפתק ופרק לפרק. משם כיתת רגליים מאדם למשנהו ושאל מידע מכלי ראשון, ובנה ויצר בשעות הפנאי הלא־מרובות שלו. לשם היה לוקח אותי כשהייתי עוד נער צעיר. בהתחלה כדי לקרוא את עמודי ההגהה הארוכים של ספרו הראשון, ואחר כך על מנת לעזור לו בסריקת ספרים, עיתונים וכתבי עת בחיפוש אחר כל בדל ידיעה על ישיבה בהונגריה או על חכם הונגרי, בשנים שבהן שרטט את הקווים לספריו הגדולים על ישיבות הונגריה. בשנים שלאחר מכן, כשכבר לא הייתי בבית, ההגעה אל הספרייה הלאומית הייתה הזדמנות לפגשו. הוא תמיד היה שם. לפעמים היה נדמה שהוא חלק מן הריהוט של המקום. את אבא כבר לא אפגוש בספרייה הלאומית. אבא איננו היחיד שכבר לא אפגוש בספרייה הלאומית. במשך השנים התוודעתי להרבה דמויות שהיו חלק בלתי נפרד של הספרייה, וכבר אינן נמצאות שם. פעם בכמה זמן מוסיפים מדף, מזיזים את הספרים. הספרים שתמיד ידעת לחפש במקום מסוים זזו. שתי שורות למטה, ארון אחד ימינה, משהו ביציבות של המבנה היציב הזה מתערער לי בכל פעם שמזיזים לי את הספרים.

גם האנשים זזים. לא רק אבא כבר איננו נמצא שם, יש עוד אנשים שהיו חלק מהריהוט האנושי של בית הספרים הלאומי, וגם אותם הזיזו. יעקב כ"ץ. הפרופסור קטן הקומה שאבא העריך. תמיד ישב באותה פינה. כשנכנסים בצד שמאל, במלבן ליד החלונות, בפינה הכי רחוקה מן החלונות. תמיד עם הגב לכניסה. יושב זקוף מהשעה תשע בערך עד השעה שתים־עשרה בצהריים. יושב וקורא בשקדנות. פעם בכמה זמן מישהו מטריד אותו בשאלה, והוא חוזר ויושב וקורא. כמעט שאיננו קם, כמעט שאיננו רושם רשימות. בניגוד לאנשים שממהרים ולחוצים וכותבים בלחץ ודופקים על המקשים של המקלדת בלחץ, מנסים לגמור הערת שוליים טורדנית, מכניסים עוד מאמר לכתב עת חשוב – הוא ישב וקרא. בגיל מופלג, מעבר לתשעים, עוד ישב שם וקרא, וקצת כתב. פעם בכמה זמן יצא ספר חדש שלו, מאמר חדש, והוא יושב וקורא.

מולו באלכסון, קרוב לחלונות – בניהו. פרופ' מאיר בניהו המנוח, הדור קומה, לחיים מלאות, תיק ג'ימס בונד מרובע. שולחן מגובב ניירות וספרים. מדי פעם עוזר מחקר לידו. איך לסיים עוד מאמר, נחפו להוציא עוד כרך של 'אסופות'. עד הצהריים, עד לתפילת מנחה. שתי דקות לפני אחת וחצי – מקפל את

חפציו, המגבעת לראשו, התיק נסגר והוא יורד למטה בצעדים נחפזים.

בדרך – כמעט תמיד – מצטלבת דרכו בדרכו של פרופ' פליישר המנוח. הדור בלבדו, דק גזרה, כובע קטן לראשו. ממנו למדתי את המילה decorom. זה היה הוא. תמיד עם עניבה, תמיד עם כובע, המנג'טים של המכנסיים תמיד מקופלים כראוי, הקפל של המכנסיים מגוהץ היטב. הראש זקוף מעלה, הליכה תמירה. הרבה שנים לא ידעתי מהיכן הגיח, עד שנודע לי שהיה לו חדר בקומה העליונה. משם ירד, דרכו הצטלבה בדרכו של בניהו, וירדו למנחה. ירדו והתפללו, עלו ויצאו אל בתיהם. שנים על גבי שנים אפשר היה לכוון את השעון לפי מפגשם. ידעתי שעוד מעט אחת וחצי. תפילת מנחה יוצאת לדרך. גם דוד תמר היה שם. היה חבר של ההורים. הפרופסור שלא היה פרופסור, אבל ידע יותר מהרבה פרופסורים. חכם מופלא, יודע כול. בספסלים האחוריים, לא במקום קבוע, אך נחפז. מדבר עם אחד ומדבר עם השני, כותב בחפזה. עוצר מישו ומספר לו את חידושו האחרון או איזושהי גימטריה חדשה. עוצר לידי, ושואל שוב אם קראתי מה שהוא כתב ב'הצופה' האחרון, ושוב ענית לו שאני לא קורא 'הצופה', ושוב ושוב משכנע אותי שלפחות בשבת אני חייב לקרוא את 'הצופה' כי "הכול דברי תורה". מציץ לראות מה אני קורא, ותמיד יש לו הערה על זה. על הכתוב ועל הכותב. את זה פגש, עם ההוא למד, ההוא ידען וההוא פחות. את זה פגש אצל ההוא וכולי וכולי. "וחכמת המסכן בזויה". היה ידיד טוב של ההורים שלי. ידעתי שפרנסתו דחוקה, ידעתי שהוא חי לבד. ידעתי שהוא יודע כל כך הרבה. לא ידעתי שהמשך הפסוק, "ודבריו אינם נשמעים", יקום בו בשנותיו האחרונות, ושאחרי אירוע מוחי יינטל ממנו כוח הדיבור. גם אותו כבר אינני פוגש שם.

היו גם הרבה אנשים שפגשתי עם אבא ז"ל במסדרונות ובמבואות של הספרייה. היה שם פרץ תשבי, מנהל הספרייה, שבאזישהו שלב שיתף אותנו בחוויותיו כבחור ישיבה שהשתתף עם הרבי מסאטמר בהריסתו של מקווה שלא היה צנוע כל צורכו. אחד מבני הבית היה פרופסור מנחם שטרן שנרצח לאחר מכן בדרכו אל הספרייה, ושידעתי את קרחתו הגדולה טרם הכרתי את חכמתו ומאמריו. והיה שם גם יענק'לה לביא. "פילוסוף" היה אבא אומר כל פעם שעברנו על פניו במסדרונות, ולא ידעתי אם אבא מתייחס לזה כאל תואר או כינוי או עיסוק מקצועי.

נחזור לפליישר. הפעם האחרונה שפגשתי הייתה שלושה שבועות לפני שנפטר. כבר ידעתי שהוא חולה וקצת ראו את זה עליו. היה רזה מאוד. ירדתי במעלית לקומת הקרקע וראיתי אותו. הוא חלף על פניי, ענה לשלום שלי במאור פנים, והמשיך ללכת. ואז נעצר, הסתכל שמאלה בלוח הספרים - ויטרינה עם צילומי הספרים של הוצאת מאגנס, עמד כמה רגעים והמשיך הלאה. נדרשו לי כמה שניות לעכל את מה שראיתי. מעולם לא ראיתי עומד כך, חסר מעש, עומד ומתבונן, מנהל מין small talk עם מה שהוא רואה. שלושה שבועות אחר כך הבנתי שצפיתי בטקס הפרדה שלו מן הספרייה הלאומית, מן העצים והאבנים והשולחנות והכסאות והפלורוסנטים והספרים וגיגיות המים שבחורף והחום המעיק שבקיץ. טקס פרדה מן המקום שהוא היה עצם מעצמיו במשך הרבה שנים. אולי גם טקס פרדה ממחקריו ומחיייו?

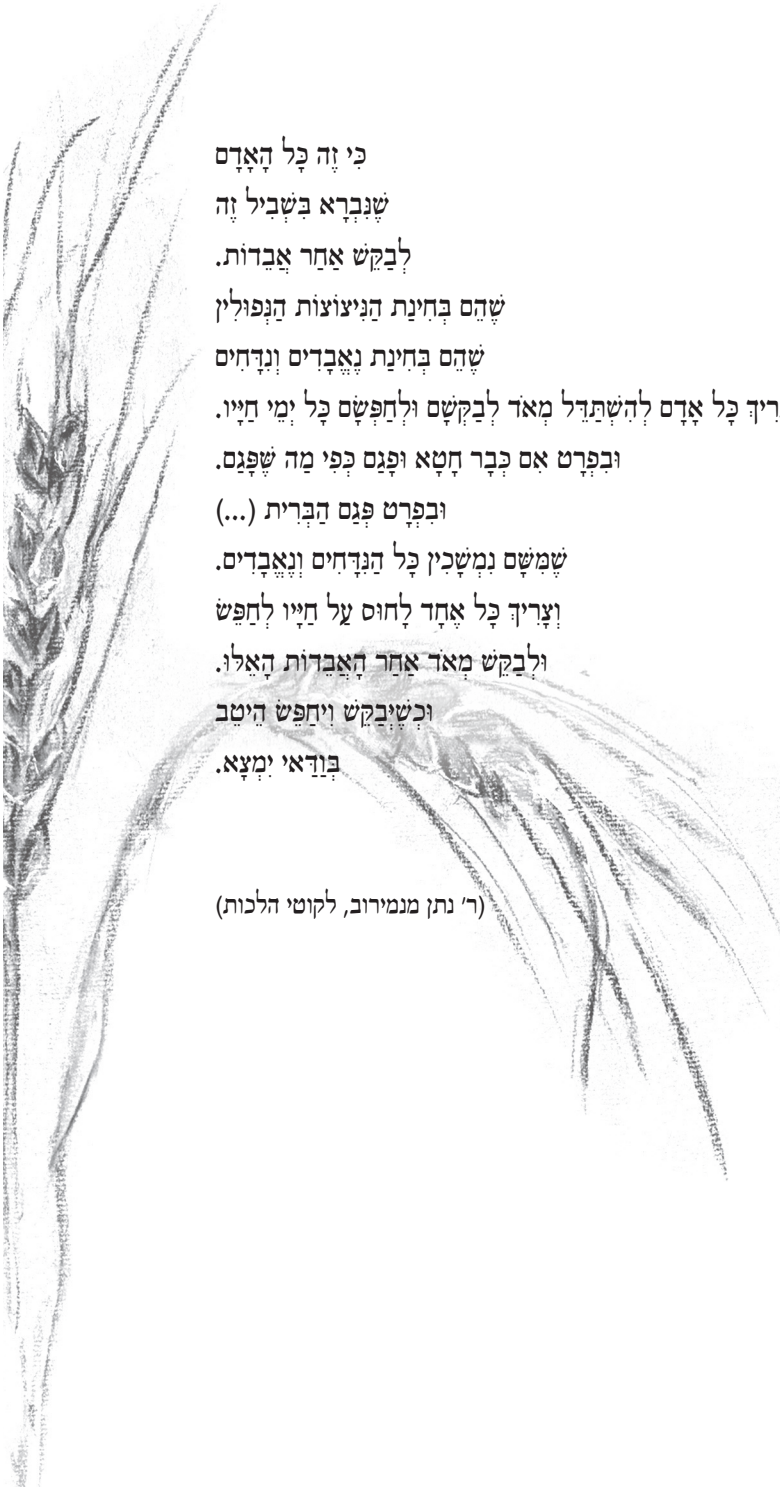
אני כבר לא מסתכל ימינה כי אני יודע שאבא כבר איננו יושב שם. אבל רוחו ורוחם של חבריו עדיין שם. ולפעמים מנקר בי ההרהור האם הרוח היא אכן

אותה הרוח, או שמא התחלפה ברוחות חדשות של ועדות מינויים לוחצות ומלחיצות לכתוב ולשכפל, לכתוב ולמחזר. האם רוח החכמה של 'בית עקד הספרים' התחלפה ברוח יצירתיות של עוד ועוד שורות ברשימת הפרסומים? ואני מזכיר לעצמי שדור הולך ודור בא, ואל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה, ושלבני דורי יש גם יתרונות שלא היו לבני דורו של אבא.

אבל גם כשאני פוקד את הספרייה ופוגש את המבנה והריהוט המוכרים, וגם כשאני פוגש חברים, עדיין הרוח נושאת אותי לימים של אז, לאבא ולחברים שכבר אינם יושבים שם.

תיקון הברית

כי זה כל האדם
שנברא בשביל זה
לבקש אחר אבודות.
שהם בחינת הניצוצות הנפולין
שהם בחינת נאבדים ונדחים
שצריך כל אדם להשתדל מאד לבקשם ולחפשם כל ימי חייו.
ובפרט אם כבר חטא ופגם כפי מה שפגם.
ובפרט פגם הברית (...)
שמשם נמשכין כל הנדחים ונאבדים.
וצריך כל אחד לחוס על חייו לחפש
ולבקש מאד אחר האבודות האלו.
וכשיבקש ויחפש היטב
בודאי ימצא.

(ר' נתן מנמירוב, לקוטי הלכות)

אשר שאז | הערלה שבלבי

"ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד"
(דברים י, טז)

הערלה שבלבי

אוטמת אותי

מלשמע

צעקות שאינני

יכול להכיל

סוככת עלי

מגנה על לבי

שלא יקרע

מחסר עונים

ואי שם בסתר

במקום שאי

אפשר להרגיש

כאב עמוק בבשר

התי ההופך אבן

צר המילה

יעקב עזריאל | ברית המילה של יהודה

ותהר עוד ותלד בן, ותאמר הפעם אודה את ה'; על-כן קראה שמו
יהודה; ותעמד מלדת.
(בראשית כט, לה)

בברית של בנה הרביעי
לאה לא הפסיקה לבכות;
יעקב לבדו קבל את פני האורחים הרבים
שהצטופפו באהל.

ישעיה הנביא היה הסנדק
והמוהל – הרמב"ם
שדידו אמונה
אף כי לאה בכתה.

רבי עקיבא ישב בדוכן עם רש"י
על מנת ללמד סגיה קשה ב"במות" בחברותא,
בוזמן שפרויד ואינשטיין התוכחו בגרמנית
והינה הקשיב מאחורי הפרגוד.

כאשר המלך דוד עצם את עיניו ונגן בכנורו,
פליקס מנדלסון האזין והקיש באצבעותיו,
בעוד שמהלך ושנברג חפשו עט בכל מקום
כדי לרשם את התוים.

אחרי שיעקב אמר דבר תורה קצר
על גורל יהודי וחליות בשרשרת הדורות,
הסבא, יצחק, נגש לבנו
וחבק אותו בחזקה.

אבל לאה לא הפסיקה לבכות,
גם כשרבי נחמן ספר ספור על שמחה ללא סוף
גם כשהבעש"ט הרקיד את כלם,
גם כשאשת המשיח לטפה אותה ונשקה לה.

ובפנה של האהל, פאול צלאן
הסתכל איך גלי זק"ש נאנחה והוציאה פנקס קטן;
היא כתבה על פרפרים
וארבות.

לאה בכתה.

נְסִיעָה

וְאַתָּה תָּשׁוּב ... (דברים ל, ח)

זֶה הַזְּמַן
לְתַפֵּס אֶת הַהֶגֶה,
לְנַסֵּעַ בְּרוּרִים,
לְהַחֲלִיף אֶת הַיַּעַד,
לְשָׁנוֹת כּוּזָן.

לְשָׁנוֹת כּוּזָן
וְלִקְרָא אֶת הַתְּמָרוּרִים:
"כְּבִישׁ מְשֻׁבָּשׁ" –
"דְּרֹךְ מְפִתְּלֵת" –
"אֲסוּר לְעֻקְףִי" –
"הָאֵט" –
"עֶצֶר" –
אֲנִי מַפְעֵנֵחַ אֶת הַשְּׁלֹטִים
וּמְקַוֶּה שְׁלֵא אֲאַחֵר,
שְׂאֲנִי לֹא עֵינִי מְדִי,
וְשִׁישׁ מִסְפִּיק דְּלֶקֶת
לְהִגִּיעַ הַבַּיְתָה.

לְהִגִּיעַ הַבַּיְתָה
לְמִקּוֹם שָׁבוּ הָיִיתִי צָרִיךְ לְהִיּוֹת.
לְחֲנוֹת סוּף-סוּף.
לְדַפֵּק עַל הַדְּלָת שְׁטָרְקָתִי לְפָנַי אֶלֶף גִּלְגוּלִים.
וְאִם הַדְּלָת תִּהְיֶה נְעוּלָה,
לְמִצָּא בְּתַרְמִיל-הַגֵּב הַדְּהוּי
אֶת הַמְּפִתָּח שְׂאֲמִי מְסָרָה לִי
לְפָנַי שְׁעוֹבָתִי.

לְפָנַי שְׁעוֹבָתִי,
אֲמִי הַתְּחַנְּנָה
שְׁלֵא אֶכְעַס עוֹד,
שְׂאֲסַלַח,

שְׁנַת־פַּיִס.

היא הבטיחה לחכות
ונתנה לי את תמונתה
כדי שאזכר;
תמונתה, שאבדה לי
בפנדק שכוח-אל-אי-שם.
האם היא מחכה לי עדיו?

האם היא מחכה לי עדיו?
האם אחי יכירו אותי?
האם אכיר אותם?
האם הכלב שאהבתי יזכה אותי
וילקק את הפצעים שעל רגלי?
האם הבגדים שלי עוד תלויים בארון?
האם הנעלים הישנות –

שְׁבָהֶן רַצְתִּי,
שְׁבָהֶן שַׁחַקְתִּי,
שְׁבָהֶן עִמְדַתִּי בַתְּפִלָּה –
האם הנעלים שהשארתי
יתאימו לי גם היום?

האם השירים ששרנו פעם עדיו מהדהדים?
או שמא קללותי השתיקו את בת קולם.
הרהורים רבים בדרך האבות.

הרהורים רבים בדרך האבות.

אני חושש
שהמשטרה תתפס אותי
על חם
ויגלו
אין לי כלל רשיון נהיגה.

אין לי כלל רשיון נהיגה.
מעולם לא למדתי איך נוהגים.
הרכב אינו שלי.
אף על פי כן,
ולמרות הכל,
זה הזמן

זֶה הַזְּמַן
לְחֹרֵר אֶלֶיךָ,
אָבָא.

בנימין פילצר | שנה

תנא דבי רבי ישמעאל:
הרואה קרי ביוה"כ
ידאג כל השנה כולה
ואם עלתה לו שנה
מובטח לו שהוא בן העולם הבא.
אמר רב נחמן בר יצחק:
תדע,
שכל העולם כולו רעב
והוא שבע.
(יומא פח.)

פְּעָמִים, אָדָם, בְּתַקְףָּ שְׁנָתוֹ מְכַשִּׁילִים
אוֹתוֹ, וּמַחְטִיאִים
אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם, כְּדֵי שְׂיִתְעוֹרֵר
בְּתִשׁוּבָה וְיִתְנַקֵּה וְיִזְדַּכֵּךְ
בְּתַכְלִית הַזְּכוּת.
וּפְעָמִים
אֶפְלוּ הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים בְּתַקְףָּ
שְׁנָתָם.

בְּגִידָה

לָמָּה עֲנִית לְטֵלְפוֹן שְׁלוֹ, הָאָרוֹר
לָמָּה הִקְשַׁבְתָּ לְזָרָה, מִבְּקִשָּׁת
שִׁיבוֹא בְּעֶלְךָ לֵילֵךְ
יֵשׁ חֵם.

•

שֶׁל מִי הַחֵם, שֶׁל
מִי, מִחֲפִשֶׁת הַגִּיּוֹן,
הַצְדָּקָה. בְּנֵרוֹת
שֶׁל אֶקְמוֹל וְדַאי אֵינֶם.

•

הַצְחֹק הַמִּתְגַּוְּגֵן הַזֶּה שְׁלוֹ
הַמִּתְנַגֵּן כְּנֵהר
סִמְבִּטְיוֹן בְּעֶרֶב שַׁבָּת
הַמְמַאֲנֵת לְבוֹא
מַעֲתִיק מִלְשׁוֹנֵךְ מְלוֹתֶיךָ
לְשִׁבּוֹעַ אַחֵר, אֶל חֲדָשׁ
אַחֵר
אֲבָנִים שֶׁל כָּאֵב זֹרֵק בְּךָ,
אֵף מְלֵחָה לֹא אוֹצְרִים
לִילּוֹתֶיךָ הָרִיקִים נְטוּלֵי קוֹל
צְפִיָּה, קוֹל רָעֵב
וְעוֹדוֹ מִפִּיל בְּאוֹנוֹ אוֹצְרוֹת שֶׁל
פְּרוֹת בְּפִרְדָּסִים רְחוֹקִים, בְּלֹתֵי
מְשָׁגִים.

אייל קהלני | תקוון

תאֵה לְעֵינִים
מוציא אֶת עֲצָמֵי תְּמִיד
מִפְּרָק, מִפְּרָד, מִפּוֹרָר
דְּעוֹת, תְּחוּשׁוֹת, רְצוֹנוֹת,
בְּלֵי נֹכְחוֹת.
תְּמִיד הוּא מוֹצִיא אוֹתִי מֵעֲצָמֵי
פְּרֵי מִפְּאָר מִפֶּר מִחֲשָׁבוֹת
עְרוּמִים

הַפְּעַם בְּאֵתִי נְחוּשׁ
מִסְתַּכֵּל בּוֹ לְרֵאוֹת מַעֲבָר
נֶאֱחָז בְּסִבָּךְ
עֵינֵי נֶעְצָמוֹת בְּכֹאֵב
רַק צְעָקָה מִשְׁחַרְרֶרֶת
מִצְלִיחָה סוּף סוּף
לְהִכְנִים נְשִׁימָה לְבִטָּן

עֵינֵי נִפְתָּחוֹת
וְאֲנִי רוֹאָה שׁוֹב אֶת הַפְּרִי הַזֶּה
זֶה שֶׁהֲצִלִּיתְ לְהַפְרִיד בֵּינֵינוּ
מִרְגִּישׁ רְגוּעַ יוֹתֵר
אוֹחֵז בּוֹ
תְּחִלָּה רוֹעֵד
וְשׁוֹב מִרְפָּה
רוֹאָה כְּמָה יָפָה,
כְּמָה נְעִים וְרְגוּעַ
נוֹגֵם בּוֹ עֲדִינּוֹת
וּפְרִיּוֹ מְתוֹק לְחֵמֵי
נִמְס בְּתוֹכִי, וְאֲנִי בְּתוֹכוֹ
בֵּין עֲלוֹי הִירְקִים
הַתְּחִלָּתִי לְחֶשֶׁב עֲצָמֵי
כְּעָנָף בְּעֵץ הַחַיִּים

חַתּוּנָה

מִיכָאֵל מְנַגֵּן בְּגִיטָרָה בְּלֶהֱט
פְּאוּתָיו קוֹפְצוֹת אֶתוֹ
לְפָנָיו רוֹקְדִים
בְּשׁוּרָה לֹא סְדוּרָה
חֲבוּרָה עֲלִיזָה, מְחַיֶּכֶת
אָבֵא, לְבוּשׁ חֲלִיפָה בְּצַבֵּעַ כָּחַל כְּהָה
נֶעַם גַּם הוּא מְצַד לְצַד,
וְהַעֲנִיבָה הַמְעַטֶּרֶת יוֹצֵאת לָהּ לְרַגַע מִהַחֲלִיפָה הַכְּחֹלָה הַחֲדָשָׁה
קָצֵת בְּמֶרְחֶק, עֵינֵי פּוֹגְשׁוֹת קְבוּצַת נָשִׁים מְבַגְּרוֹת
צוֹחֲקוֹת לִיד הַכְּנִיסָה לִישִׁיבָה
אֶחָת מֵהֵן הִיְתָה הַמְטַפֶּלֶת שְׁלִי אֲנִי חוֹשֵׁב
וְחוֹזֵר לְעֵצֶם אֶת עֵינֵי

אבישר הר שפי | לְנִשְׁמַת מוֹרֵי

"וְהִי יָדָיו אֲמוּנָה עַד בֵּא הַשְּׁמַשׁ"
(שמות יז, יב)

יָדֶיךָ גָּשְׁשׁוּ לְאַחֶז
וְנִשְׁמַתְךָ
אוּ כִי־י מֹשֶׁה כְּבָדִים
אֶחָד מִזֶּה וְאֶחָד

אֲנִי מִקְשִׁיב קוֹל הַמַּיְתָה
שֶׁכָּךְ לְמַדְרֵת לְכָרוֹת אֲזַנְנִי
כְּנִקִּישַׁת הַבְּדֻלַח

דָּקָה לְדָקָה
כְּחוֹל הַיָּם
כְּגִלְיוֹ
וְיָדֶיךָ שֶׁלֹּא אֶחָזוּ

הַנְּשֻׁמוֹת הַסְּתוּמוֹת בְּעַפְרָה
שְׂאִינָן יוֹדְעוֹת סִבַּת בּוֹאֵן
וּמִתְכַּסּוֹת מְכַל צַד עַד שֶׁנִּסְתָּם הַפְּתוּחַ
וְהַעֲפָר הַחוֹשֵׁב לְבִלְעָן *

רְצִיטָה לְאַחֶז הַרְחָמִים
כְּשֶׁלְבוֹשׁ עוֹרֶךְ כְּבָר כְּתֵלֵג חֶזֶר
וְאַתָּה פּוֹתֵחַ הַסְּתוּם

* ראה פרוש הסולם על זהר א, ד ע"א.

קוצים

קוצים פּוֹצְעִים בְּשׁוֹשְׁנֵי הַנְּשָׁמָה
אָסוּר לְהֵבִיט בָּהֶם
אֲנַחְנוּ כְּצִלְלִים
בְּחִלּוֹנֵיךְ

אַתָּה פּוֹתַח חִלּוֹן מְקַמֵּר
לְסִמְדַר הַמַּתְנַדֵּף
לְדַמְיוֹת בְּהוֹת בְּיַרְחַ מְלֵא
אַתָּה קָם
שׁוֹשְׁנִים לְבָנוֹת בְּמוֹרְד נֶהָר

רוֹצִים לְרַקֵּד אֶתְךָ עוֹד פֶּעַם בְּקִדּוּשׁ הַלְּבָנָה
דְּלִית לָהּ מְגֻרְמָה

שֶׁתִּפְרָק בְּנוֹ בְּתִים צְהָבִים וְתִשְׁמִיט הָאֲצָבָעוֹת
אַתָּה זוֹרֵק חֲבָלִים שֶׁל אֵין
כְּמוֹ זְכָרוֹנוֹת עֵתִיקִים
שֶׁל מֶלֶךְ

וּפְנִי

בְּפְנֵיךְ

פְּנִים

סיון הר שפי | שיכות

עינים עזות, התרככו
גם חרבוני קיץ התהפכו בכפף לרוח אלולית
גם הדרדר הסגל התגלגל בעפר כמו שקיעה
ונעץ דוקרניו בפסות נפש מתות עד שכה ונעצר

את לומדת לזהות בארות עתיקות
את שולפת את הגזר מן האדמה באבחה אחת
כמו הגזר גם את
כלך שרש
קמטים אפרים במצחך הכתם

השמש מניחה יד פרדה נגוהות על גב הדברים
כמו כתמי החינה מסמנים את הכבשים בעדר
כתם חם ולח בגבי עושה אותי
שיכת

אי אפשר לרגל את הארץ הזאת כי
אין מי שידע אותה אמת לאמתה
כי כל יושביה מרגלים, גולים מרים בתוכה
מסתכלים אחד על התנועות של השני, מנסים להבין
את הקודים הנכונים לפצח את הכסוף
היש בה עץ אם אין

העץ בתוך הגן
אני חוזרת
העץ בתוך הגן
עבר

שרה אסיג | נְעִתְקוּ מְלִים

הַשִּׁירוּ צִירִים שִׁירֵי
מְלֵאוּ יְרַחֵם
נְתִקּוּ
נְעִתְקוּ מְלִים
גּוֹעֹת
הַחוּצָה.

בּוֹקֵעַ
כְּמוֹ גּוֹזֵל עֶלְוֵב
חֹסֵר יֵשַׁע
נוֹשֵׁר
בְּעֵלִים יְבֹשִׁים בְּשִׁלְכֵת
מַעְצֵי הַחַי, הַיָּרֵק
וְגוֹעַ.

הוא -
הַמְלֵא שֶׁנִּכְרְתָה
היא -
הַעֲרֵלָה.
שִׁמְחָה שֶׁל אַחֲרֵי לְדָה
וְתִשׁוּת
תִּשׁוּת.

כֹּה חֶזֶק הַשִּׁיר שֶׁלֹּא הוֹשֵׁר.

וְנוֹתְרָה שְׁלִיָּה בְּטַבּוֹר עוֹלָמִי
מְסֻרָת לְהַפְרֵד.
היא שְׁתּוּזִין אֶת שִׁירֵי הַבָּאִים
עַד נִשְׁרָם
עַת יִתְמוּ
הַחוּצָה
לְגוֹעַ.

כֹּה חֶזֶק הַשִּׁיר שֶׁלֹּא יוֹשֵׁר.

עֲנֵן קָשׁוּר

הִנֵּה בָּאֵהֶל
עֲסוּקָה.
אֲזוּקָה
בְּחֶבֶל אֶרֶץ נוֹשֶׁבֶת
רוּחִי לְמָרוֹם
וְלֹא תֵצֵא מִפְּנֵי הַגֹּשֶׁם.
מִבֵּין מִצְרֵיהָ
רוֹקֵעַת:
לְשִׁחְקִים!
מִבּוֹר שְׁבִיָּה
מִתְהוֹם נְשִׂיָּה
אֶל רִקְעַע
וְעוֹד
וְשִׁבְעָה.

הרב שמואל ריינר | אבדתו

בבוקר, כשקם נתנאל לתפילת שחרית, לא מצא את הסוודר האדום. בבירור קצר נזכר ששכח אותו בטרמפ שאסף אותו ליישוב. נדמה היה לו שזו הייתה סובארו ישנה, בצבע אדום, שעצרה לו אתמול בלילה, כשחזר מירושלים. במשך התפילה לא הצליח להתכוון, מחשבותיו נעו ממיכל לסוודר האהוב וחזר חלילה.

הסוודר האדום היה הזיכרון האחרון מהטיול לדרום אמריקה. זיכרון ממה שהיה, ויותר לא יהיה ואיננו יכול להיות. דרך הסוודר היה חוזר לשם, נזכר, מחייך, וחוזר לכאן להווה. הסוודר שקנה בכמה בפרוטות בפרו, נהיה לו למצבת זיכרון לכל מה שהיה שם. דרך הסוודר היה נזכר בשנים עשר הימים בוואיוואש, בשבת הנפלאה באמצע הטרק, כשכבר לא צריך היה להסביר לערן ולעומרי שאלוהים נמצא ביפה, "ההוד וההדר – לחי העולמים", כי הוא פשוט היה מול העיניים. הפסגות, הלגונות, הקור הנורא והנשימה... בסוף הוא הגיע להראז, עיירה שכוחה ופרימיטיבית שאחרי שנים עשר יום נראתה כמו עיר של ממש. שם, אחרי הטרק, קנה את הסוודר האדום. הוא קנה אותו בחנויות עם השלטים בעברית עילגת – "אח שלי תקנה רק פה", ואיך התלהב כשראה על אחד השלטים: "בס"ד אחי זול פה". שם, בחנות ההיא עם ה"בסיעתא דשמיא", קנה את הפונצ'ו.

תקופת הטיול בדרום אמריקה הייתה תקופה של חופש וקלילות. נתנאל הופתע מעצמו, הוא גילה דברים שלא הכיר, שלא ידע על עצמו מעולם. את היכולת לצחוק, את הרגשת השחרור מהבית ומההורים, מהישיבה ומהרבנים, מהצבא, ובעיקר את היכולת להיות לגמרי בתוך ההנאה, בלי חשבון.

דרום אמריקה התרחקה. זיכרונות מועטים החיו בו את מה שהיה רק לפני שנה וחצי, אולם זיכרונות אלו מילאו אותו בחיוניות עצומה, ובעיקר במחשבה שאפשר אחרת; הסוודר האדום העניק לו את תחושת השחרור, אותה ידע רק שם. ברגעי משבר בישיבה היה נתקף געגועים עזים לטיול ההוא. אז, כשלא היה לו חשק וכוח ללמוד, כשעייף מלשמוע מילים, היה עוצם את עיניו ומדמיון לעצמו... פעם את הלילה באיים הצפים בטיטיקאקה, השלווה הנפלאה שלא חווה כמותה... פעם את השיט לאיקיטוס. מהזיכרונות היה חוזר לעצמו רענן. לפני שיצא לטיול בפרו היו שניסו להניא אותו: "זה לא בשבילך", "איך תסתדר שם", "כדאי שתתחיל ללמוד", "מה עם הפסיכומטרי", כשהכוונה הנסתרת הייתה ש"אולי הגיע הזמן שתימצא מישהי". כל אמירה כזאת רק חיזקה אותו והסירה ספקות שהיו לו בינו לבין עצמו.

נתנאל החזיק בסוודר האדום סוד. האדום החזק היה שונה מצבעי הישיבה. מול הצבעים הישיבתיים – השחור, הכחול, הלבן, הצהוב בהיר והחום – ומול האריגים העדינים, היה הסוודר באדום עז וצמר גם ומשומש זיכרון וגם התרסה. בדרכו אמר: אני אחר. לפעמים כשהיה נכנס לבית המדרש לבוש בסוודר, היה מרגיש שהוא מניף את נס המרד, כמו בשנה הראשונה כשהגיע לישיבה עם קוקו ובמכנסיים קצרים.

היום לא היה לו כוח, לא לארוחת הבוקר, לא לפגוש חברים, לא לחייך ולא להיות נחמד. הוא היה עייף מאמש. לאחר התפילה חזר לחדר ונשכב על המיטה כדי לישון מעט לקראת 'סדר עיון'. חשב שגם הפעם יצליח להחליף רוח ברוח ולהתרענן. לפני שנרדם שוב עשה 'חשבון נפש' קצר. אז מה היה לי: מיכל שהיא נחמדה, חכמה, צנועה במינוח הנכון, כנראה גם טובת לב ובוודאי

מעניינת, לא רוצה אותי. דרום אמריקה אבדה לי, כמעט שלא התפללתי היום, בסך הכול לא טוב! אין בררה אלא לעשות את מה שאמר רבנו: "... והיה רגיל להתחיל כל פעם מחדש, דהיינו שנפל ממדרגתו לפעמים, לא היה מייאש עצמו בשביל זה...". מתוך כך נפל לשינה של שחרית המוציאה את האדם מהעולם.

כשהתעורר כבר היה מאוחר, הוא איחר לסדר עיון. אמיתי, החברותא הנצחית של נתנאל, היה דייקן וקפדן לעצמו ונוח לאחרים. "אם לי הפרוסה תמיד נופלת על הריבה, לו היא פשוט לא נופלת", אמר נתנאל בלבו. אמיתי תמיד מנחם, הוא איננו מתכוון, אבל כך יוצא לו. איך אומרים במקומותינו: הוא איחר כשחילקו את הרוע... הוא איננו דוחה ואיננו שוכח ואיננו מאבד ותמיד יודע להשתתף, בקיצור, 'נושא בעול עם חברו'.

לפני אמיתי אין סודות, הוא חש בסערה העוברת על נתנאל. "אני רואה שסוגיית 'המקדש לחצאין' לא מדברת אליך היום", אמר לנתנאל כשהתיישב זה לידו.

הסכר נפרץ. נתנאל סיפר לאמיתי על הפרדה ממיכל אמש. סיפר כאילו מספר לעצמו. איך שהשיחה קלחה בקלילות ובנעימות מהקל אל הכבד ומהכבד אל הקל, איך שסיפר על הימים הרבים בטויל שבהם התנגה ולא חשב על מה היה ומה יהיה, על השיעור הנפלא של הרב שג"ר על ענווה ובענייני דיומא, בדיחות על דייטים בלובים של בתי מלון בירושלים. אחרי רגע ארוך של שתיקה, היא אמרה: "אני חושבת שהיה לנו מאוד מאוד מעניין ביחד, אבל אינני רואה אם יש כאן קשר ואם כן לאן הוא הולך...". "וליי", לחש נתנאל, "נדבקה לשוני לחכי, פשוט נגמר לי המילים. עם זנב בין הרגליים הלכתי לטרמפיידה, כי אוטובוסים כבר לא היו ולא היה נעים לבקש שתקפיץ אותי לטרמפיידה. הקור היה נורא ורק הסוודר האדום העניק לי מעט חום! בדרך חשבתי על עודד שאמר לי: 'אין מתאימה לך יותר ממיכל'... כמה שהמילים שכנעו... חשבתי על הסוודר כחבר האחרון, זה שדואג לך אחרי שכולם הלכו.

חיכיתי לטרמפ, דווקא הוא הגיע אחרי דקות ספורות. הארת הפנים הזאת הפתיעה אותי. כשפתחתי את דלת המכונית, הנהגת אמרה 'אפרת דרום'. בטרמפ היה לי נעים; הייתה מוסיקה נעימה, היה חם, הורדתי את הסוודר. רק המחשבה המעיקה על מיכל ועל הריצה הצפויה מהקצה הדרומי של היישוב לקצה הצפוני העכירה את מצב הרוח. נתפלל שאולי בכל זאת תהיה עוד קצת הארת פנים והטרמפ יגיע עד אמצע היישוב, ועוד שלושת רבעי שעה אהיה בחדר, אולי אכתוב משהו למיכל ואז אלך לישון סוף סוף!

במחסום היא שואלת 'לאן אתה צריך?' - 'לישיבה', עניתי. ברוך השם נקודת אור, היא מכניסה אותי לישיבה. רק בבוקר אני מגלה ששכחתי את ה'חבר' שלי בטרמפ... איבדתי את הסוודר! אמיתי אתה קולט, נגמר סיפור דרום אמריקה, אין זיכרון אין הוכחה! עכשיו גם אתה תזרוק אותי... דיברתי יותר מדי, נתחיל ללמוד!"

אמיתי ברוחו הטובה מציע שאולי ירצו כל ערב ביישוב עד שימצאו את המכונית האדומה או שיראו מודעות על עמודי החשמל: "השבת אבדה: סוודר מלוכלך וקצת מסריח...". נתנאל עונה שאולי המוצאת הישרה תכבס לו את הסוודר, בינינו, הגיע הזמן! חוץ מזה צריך לרוץ קצת, לעשות כושר, כי יש מילואים באופק.

חולף לו לאטו סדר עיון ואחריו סדר אחר הצהריים, שיעור ועוד לימוד. בלילה, כשהיישוב כבר מכבה את אורותיו, יוצאים אמיתי ונתנאל לריצה. ריצה ראשונה, שנייה, שלישית, אין מודעה ואין מכונית אדומה. ביום הרביעי רצו כבר עד הקצה הדרומי של היישוב, והנה חולפת על פניהם מכונית אדומה.

נתנאל מסתובב אחריה, מתנשף וצועק: "המכונית! המכונית!" ורץ אחריה עד כלות הנשימה. כשהיא חונה יוצא ממנה זוג באמצע החיים. זו אכן המכונית האדומה בה שכח את הסוודר! נתנאל מתנשף עד שאינו יכול להוציא מילה מפיו. "לא נורא", הוא אומר לאמיתי, "נחזור לכאן מחר. העיקר שיש את הכתובת". ברגע אחד השתנה מצב הרוח, יש סיכוי, כמעט בטוח, ה'סוודר הקדוש' יחזור, אולי גם מיכל תענה על המכתב, עכשיו צריכים איזה ניגון טוב של שעת חסד!

למחרת, אחרי השיעור, בשעת הצהריים, הולך נתנאל אל הבית שם חנתה המכונית האדומה. בדרך ניסח לעצמו את המשפט הפותח, תוהה בלבו האם זו אכן המכונית. במהרה עוברות מחשבותיו למיכל. זאת הייתה טעות לכתוב לה, היא לא כזאת שכותרת מכתבים, אתה צריך לדבר בסלולרי, הערב נעשה שיחה, יהיה בסדר. "הכול חוזר אל מקומו בשלום", אמר לעצמו.

סימן טוב, המכונית חונה ליד הבית. הוא דופק בדלת, אישה באמצע החיים פותחת את הדלת. רגע של מבוכה. "לפני כמה ימים נסעתי בטרמפ, אולי שכחתי סוודר צמר אדום עבה? אולי..."

האישה נזכרת: "אה, הסמרטוט האדום? אתמול אחר הצהריים ניקיתי את המכונית, המנקה, כשהוציא את החפצים מהמכונית, שאל אותי מה לעשות עם זה, אמרתי לו לזרוק, לא ידעתי מאיפה הדבר הזה הגיע. לא חשבתי שמישהו משתמש בוה!" נתנאל הרגיש את הבוה והזלזול בקול ובמילים.

"איפה את מנקה את המכונית?" שאל נתנאל בבהלה.

"זה היה בתחנת הדלק בצומת פת", ענתה האישה.

נתנאל מיהר לסיים את השיחה, אמר "תודה!" ורץ כדי להגיע במהירות אל תחנת הדלק, אולי עוד יספיק למצוא את הסוודר.

שוב בטרמפ, חזרה לירושלים, עד המקום ההוא, עד צומת פת.

בכניסה לתחנת הדלק קידם את פניו שלט גדול: "ניקוי חניס למתדלקים מעל מאתיים ש"ח", לידו 'צפרדע', מכל גדול לאשפה. נתנאל צלל לתוך המכל, נבר ונבר בו, אך לא מצא דבר. כששאל את המתדלק בתחנה מתי לאחרונה רוקנו את הצפרדע, השיב לו שבשעות הבוקר רוקנו את המכל.

באוטובוס, בדרך חזרה לשיבה, הפליג בהרהוריו על פרו, על השוק בהו-ארז ועל כל מה שהיה. מאז שאבד הסוודר, יום אחרי יום, הוא חוזר לטיול, אל המקומות, אל האנשים, אל האווירה. מאז שחזר מהטיול לא חשב כל כך הרבה על הטיול כפי שחשב בחמשת הימים האחרונים.

כשאמיתי נכנס לבית המדרש כבר ישב נתנאל במקומו ולמד. אמיתי היה בטוח שנתנאל מצא את הסוודר, ומקצה בית המדרש קרא לנתנאל בקול: "כמה הרפתקאות צריך לעבור סוודר כדי להגיע לכביסה?!?" נתנאל, כשדמעות חונקות את גרונו, מסמן לו בידים שאין, אין יותר סוודר.

כל אחר הצהריים חשב נתנאל על חפצים, כמה חפץ יכול להיות משמעותי מעבר לפונקציונאליות שלו, עד כמה אנחנו קשורים לחפצים ללא כל הסבר רציונאלי, אולי בכלל המהות האנושית היא סך החפצים השייכים לאדם, הם אלה המעצבים את רוחו ... ואובדנם הוא אחד מששים ממתה, הוא חייך לעצמו, היה נדמה לו שהוא מצליח לחקות את ראש הישיבה. מצב רוחו השתפר כשהצליח לחשוב על אבדה וחפצים בשפה רוחנית. גם אצל ראש הישיבה יש חפצים, אבל הם ברוחניות, איך אומר ר' נחמן 'בבחינת'. כשראש הישיבה אומר בשיעורים את המילים 'ריאלי', או 'קונקרטי', או 'ממשי' במין הדגשה וחושף שניים לבנות, נדמה שהוא מחייך חיוך מבויש. אולי הוא, מרום גובהו, מתגעגע למשהו פשוט שניתן למשוש ולהחזיק בו ללא מחשבות עמוקות מדי. מחד גיסא אני תמיד מרגיש שהמציאות הריאלית היא מכונית או משהו כזה.

על כן הפרדה מחפצים כל כך קשה וכואבת. מאידך גיסא, היחס הזה לחפצים, התלות בהם, היא הגשמה מופרזת של החיים. כשחפץ ממשי, חומרי, מקבל מעמד כל כך חשוב, כמעט אנושי, אולי זה סוג של עבודה זרה.

חלפה השבעה וכמעט עברו השלושים; הסוודר עדיין לא נשכח מלבו של נתנאל. מיכל לא ענתה על המכתב ונתנאל לא אסף את עצמו לטלפן אליה. בלילה גשום אחד, באמצע סדר ערב, הופיעה בבית המדרש אישה באמצע החיים, מחפשת משהו או מישהו. כשאיננה מוצאת היא עוזבת. למחרת היא חוזרת בדיוק באותה שעה, סורקת את בית המדרש שבין כך היה מלא למחצה, והפעם היא מוצאת. היא מחפשת את נתנאל.

"אפשר לשוחח אתך רגע בחוץ?" היא שואלת.

במטרים הספורים שבין בית המדרש למבואה חולפות בראשו של נתנאל מחשבות רבות. היא בוודאי רוצה להתנצל על כך שזרקה את הסוודר הקדוש, אולי היא רוצה לפצות אותו, אולי היא טעתה והוא נמצא בתא המטען. כל כך הרבה מחשבות בדרך כל כך קצרה ובזמן כל כך קצר.

"קוראים לי נעמי, אתה יודע מי אני?" היא פותחת במבוכה... "אתה זוכר, במכונית שלנו שכחת את ה...?"

נתנאל מהנהג בראשו כיוון שקשה לו לדבר על הסוודר, על ההחמצה, שאם היה מקדים ביום הכול היה אחרת...

"רציתי להציע לך להכיר את הבת שלי, היא..."

האכזבה ניכרה בפניו. נתנאל היה שקוף בשמחותיו ובתסכוליו, רגשותיו היו רשומים על פניו לפני שהתרחשו. הוא לקח ממנה את השם ואמר שיחשוב על כך, "ובכלל ייתכן שאני נוסע לדרום אמריקה בזמן הקרוב", פלט ללא תכנון מראש, ובתוך כך חשב לעצמו: "אקנה לי סוודר חדש".

ההצעה המוזרה הזאת הטרידה את נתנאל. "היא לא יודעת מי אני, אני לא יודע מי היא, סתם דפיקה על הדלת... ועוד היא שקראה לסוודר הקדוש 'סמרטוט'! ובכלל מי מתעסק עם אימהות?!" מיכל עדיין לא ענתה למכתב, אף על פי שכתבתי לה שהיא לא חייבת לענות והמכתב רק בגדר הזמנה...

שאלות שידוכים החליפו את מסכת קידושין. הפרדה ממכל העסיקה את נתנאל. בוקר אחד, כשהתישב ליד אמיתי והמשיכו בסוגית 'התקדשי לי לחצי', לפתע אמר נתנאל: "חברותא! זה רעיון נפלא, רק חצי!!! אם זה היה אפשרי, הכול היה פתור ממומן! חצי ממני מתאים למיכל!" אמיתי שלא אהב להתפורר, הרגיש שזו הזדמנות וזה הרגע להגיד את שעל לבו לנתנאל.

"אולי תרשה לי להגיד לך משהו?"

"אמיתי! דבר, דבר, אתה מרגיע!"

"אולי אתה צריך לעשות משהו אחר..."

"מה למשל? לנסוע? לטייל? אולי ללכת לעבוד?"

"אולי סדנא להפיכת דפיס... אני מתכוון ברצינות, אתה מתקשה ב'הפיכת דפיס'. אתה בשיבה, אבל עדיין לא חזרת מהטיול. מיכל נפרדה ממך ואתה לא נפרדת ממנה, גם לא קנית לך פליז במקום הסוודר וקר לך, אני רואה, קר לך!"

"מה שלא מסתדר במשבצות צריך טיפול! כך אתה רואה את האנשים סביבך", השיב נתנאל בקול ענות חלושה.

"יכול להיות, בוא נלמד..."

דבריו של אמיתי נעמו וצרכו גם יחד. נתנאל חש את החיבה ואת הדאגה של אמיתי, אך הדברים כאבו.

חלפו יומיים. נתנאל חשב לעצמו: "אולי בכל זאת כדאי להכיר אותה, שהרי הלימוד הוא לא משהו ואין לי משהו יותר טוב לעשות כרגע, אז 'שיהיה'."

כעבור שלושה ימים, ביום חמישי בערב, חזר נתנאל ללובי של בית מלון בירושלים ללא הסוודר האדום.

...

בלילה, אחרי שהחליטו להתחתן, אמרה אביגיל לנתנאל: "אני רוצה לתת לך משהו שאני מאוד אוהבת, אולי דרכו תכיר עוד משהו, חדש". היא הוציאה מהתיק דף צהוב מקופל, וקראה:

לְמָה כָּבַתָּה הַמְנוּרָה?
סוֹכְכָתִי עָלַיָּה בְּאֶדְרֵתִי לָכֵן כָּבַתָּה הַמְנוּרָה.

לְמָה קָמַל הַפֶּרֶחַ?
אֲמַצְתִּי אוֹתוֹ אֵל לְבִי בְּחֶמֶת אֶהְבֵּתִי, וְלָכֵן קָמַל הַפֶּרֶחַ.

לְמָה תֵּרַב הַמַּעֲנָן?
שִׁפְכָתִי עָלָיו סוּלְלָה, לְבַעֲבוֹר הָיִיתוּ רַק לִי לְבָדִי, וְלָכֵן תֵּרַב הַמַּעֲנָן.

לְמָה נִתְקוּ מִיתְרֵי הַנֶּבֶל?
הַתְּאֲמָצְתִּי לְמַלֵּט מִמְּנוּן קוֹל, אֲשֶׁר לֹא הָיָה בּוֹ, וְלָכֵן נִתְקוּ מִיתְרֵי הַנֶּבֶל.

"תחזורי על הבית הראשון", ביקש נתנאל, "למה כבתה המנורה?..."

אביגיל שבה וקראה.
לאחר שתיקה ארוכה אמרה, אולי יש לך משהו שאתה מאוד אוהבת?
נתנאל הרהר קצת נבוך. לבסוף ענה: "את כבר יודעת, אני לא מוכן כמוך, אין לי תיק ואין לי פתקאות בכיסים, אבל אני אספר לך מעשה של ר' נחמן: אני לא זוכר את כל הסיפור ולא את המילים של ר' נחמן. הסיפור הולך בערך כך: היה פעם עני אחד שהיה חופר בטיט. יום אחד מצא בטיט יהלום. העני מבין שכדי להרוויח מיהלום הוא צריך לנסוע ללונדון, אבל אין לו כסף. הוא מקבץ נדבות, הרי ר' נחמן אוהב קבצנים, כאלה שלבושים בסמרטוטים. בכסף שאסף הוא מגיע רק עד הנמל ממנו יוצאות האוניות שמפליגות ללונדון. באין בררה הוא ניגש אל הקפיטן, מראה לו את היהלום הגדול ואומר לו שהוא ישלם לו על הנסיעה כשיגיעו ללונדון. הקפיטן שמח לארח איש עשיר כזה, מסכים מיד ונותן לו חדר במחלקה הראשונה עם חלון הפונה לים. יום יום בא הקפיטן לדבר עם החופר בטיט על עסקים ועולם. כך התפתחה הידידות בין החופר בטיט לקפיטן.

והחופר בטיט, כל פעם שהיה אוכל, היה מניח את היהלום על השולחן כדי להתענג כשרואה את היהלום. פעם, לאחר האוכל, נמנס והמלצר בא לקחת את הכלים ולפנות את השולחן, ניער את המפה לים ואתה כמובן היהלום. כשהתעורר החופר בטיט, הבין שהיהלום אבד ולא ידע מה לעשות. כשהגיע הקפיטן לשוחח עם החופר בטיט, לא הראה לו שקרה משהו והעמיד פנים שהכול כרגיל. אמר לו הקפיטן: יש לי המון תבואה באוניה ואני רוצה להכניס אותה ללונדון, אבל יחשדו ששדדתי אותה כדרך הקפיטנים, על כן נרשום את התבואה על השם שלך, שאתה איש ישר והגון, ובלונדון נתחלק בכסף שאקבל בעבור התבואה. הסכים החופר בטיט להצעתו של הקפיטן ורשמו הסחורה על שם החופר בטיט. כשהגיעו ללונדון מת הקפיטן ונשארה הסחורה רשומה על שמו של החופר בטיט, וערך התבואה היה פי כמה מערך היהלום.

את הסוף אני זוכר במילים של ר' נחמן, ואת המילים האלה אני נותן לך
במתנה:
וסיים רבנו ואמר: הדיאמענט לא היה שלו, והא ראייה שנאבד ממנו. והתבואה
היה שלו והא ראייה שנשאר אצלו. וכל מה שהגיע לעניינו, הוא רק שהחזיק
מעמד ולא נפל".

